

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

35E JAARGANG

WOENSDAG 31 MEI 1950

No. 1725

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris).
Redacteur-Secretaris: A. de Wit.*

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.*

Voor de niet gesigneerde artikelen is de commissie van redactie verantwoordelijk.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	423
Sommaire, summaries	423
Woningbouw en industrie	424
Een overlijdensacte van de Economische Raad door <i>Prof. Ir I. P. de Vooy</i>	424
Tweeërlei visie ten aanzien van de melkbestemming door <i>Dr E. van de Wiel</i>	426
Ontwikkeling van het goederenvervoer door de lucht door <i>P. van Zuuren</i>	429
Ingezonden stuk: Het verenigingsleven in de landbouw door <i>Ir M. G. Wage- naar Hummelinck</i> met naschrift van <i>Dr H. J. Frietema</i>	432
Boekbespreking: <i>Mr N. H. Wiarda: Wet op de Materiële Oorlogsschaden, bespr. door Mr A. J. van Soest</i>	432
Internationale notities: Staat de tarwo-overeenkomst een krachtproef te wachten?	434
De ontwikkeling van de buitenlandse handel van Zweden	434
Het wetsontwerp voor de agrarische hervorming in Italië	434
Ontvangen boeken en brochures	435
Geld- en kapitaalmarkt	435
Mededelingen voor economen	436
Grafieken: Het aantal uitgesproken faillissementen in Nederland, Groot- Britannië, België en de Verenigde Staten van 1926 tot 1949	436
Statistieken: Bankstaten	437
Maandcijfers van de grote banken in Nederland	437
Enige indexcijfers van de industriële productie in België	437
Stand van 's Rijks Kas	437
Productie en export van natuurrubber	437
In- en uitvoer van België	438
Indexcijfers van groothandelsprijzen in Nederland	438
Indexcijfers van lonen volgens regelingen in Nederland	438
Wereldproductie en -export van oliën en vetten	438
Schattingen van de wereldtarwe- en rogge-oogsten	439

DEZER DAGEN

was er slechts één gebeurtenis, die glansde, het Koninklijk bezoek aan Parijs en daarmee aan de Franse Staat. Men tracht zich in te denken; hoeveel concentratie, op het uitputtende af, is gevergd van hen, die in woord en gebaar hun landen vertegenwoordigden in een voor de toezieende wereld zo gaaf geheel.

Was hier een schouwspel te bewonderen, dat het spectaculaire te boven kon komen, zeer weinig schittering ging uit van de overige gebeurtenissen, die plaatsvonden. Hoe belangrijk zij ook waren, ondanks het gemis aan éclat.

De Senaat der Verenigde Staten heeft de financiële hulpverlening aan Europa, het Marshall-plan, voor het derde jaar goedgekeurd. Haast verborgen, doch niet vergeten, lag in deze beslissing opgesloten de eerste financiële voorziening voor het „Point four” van President Truman: \$ 35 miljoen is uitgetrokken voor de hulp aan teruggebleven gebieden.

Als de betrokken landen het goedkeuren, hopen de experts voor het Midden-Oosten spoedig te vertrekken. Zo begint met een bescheiden geluidje het leven van een plan, eens aangekondigd met een fanfare.

Klaroenstoten schijnen toch iets in zich te hebben, waardoor verklinken als eerste associatie opkomt. Het plan Schuman-Monnet, koen als gedachte, is voorgelegd aan de Hoge Commissarissen voor Duitsland; deze hebben bespreking met de Westduitse Regering goedgekeurd. Intussen echter heeft de Franse Regering, volgens The Times van 27 Mei al het gevoel, dat hun eenvoudig instrument verstopt dreigt te raken door de hoeveelheid technische vragen, die Groot-Britannië er over heen doet glijden. De Engelsen echter willen graag op de hoogte zijn van de mogelijke dissonanten voor zij komen tot de houding door Vasalië omschreven: „Met vaste manlijke gebaren werden de horens aangegrepen en luidkeels, zonder eenig schromen spoot de muziek”.

„Een onverbloemde voor elk verstaanbare muziek”. Dat is de compositie waar het Economisch Overzicht voor Europa, 1949, van de „Economic Commission for Europe” naar streeft. Het voortdurend gehamer doet denken aan het nijvere geklop van de specht. Naar zich laat voorzien, zouden de Europese landen hun dollarbehoefte nog met \$ 1,5 milliard per jaar moeten verminderen, indien de Marshall-hulp zonder overgang werd beëindigd. Voor 1949 was de industriële productie in Europa, zonder Rusland, 10 pCt hoger dan in 1938, de netto-investeringen waren, Duitsland niet meegerekend, zelfs 60 pCt hoger dan voor de oorlog. En dan komt de wektoon, zo bekend, dat hij in het rumoer haast niet meer opvalt: het eerst nodige is thans een „integrated set of policies”.

Een haast stilzwijgend geboden bewijs van het herstel van productie op een bepaald gebied is er: de „Coal Committee” van de eerdergenoemde organisatie voor Europa heeft besloten een einde te maken aan de toewijzing van kolen en cokes aan de importlanden in Europa. Niet alle producenten zal dit als muziek in de oren klinken; men verwacht, gezien het huidige „overschot” van 3 miljoen ton, een prijsdaling. Hier heeft voortdurend boren tot succes geleid. Zal dat ook gelden voor de Nederlandse kosten van levensonderhoud? Voor het eerst na de devaluatie is, over Maart—April het indexcijfer niet gestegen. Een continuo, dat goed in het gehoor ligt: als de reële sfeer zich nu maar goed houdt.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

INCASSO VAN
WISSELS EN KWITANTIES

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

K. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

3 1/2% PANDBRIEVEN à 100%
Serie A

HARINGVLIET 98 - ROTTERDAM

Aan dit nummer is een inlegvel
toegevoegd van de

NEDERLANDSCHE
ECONOMISCHE
HOOGESCHOOL

ROTTERDAMSCHIE BANK

ASSURANTIËN

OP

ELK

GEBIED

250 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij

H. A. M. Roelants

Schiedam

Fa. A. O. Beuth van Wickevoort Crommelin

Amsterdam-Z. Tel. 25410
Cornis v. d. Lindenstraat 22
Verzekeringadviseurs.

LOD. S. BEUTH

specialist Gezins- en Oude-
dagsverzorging.

Adviezen inzake:

Pensioen-voorzieningen voor
Staf en Personeel.

Organisatie Bedrijfs- en Onder-
nemingspensioenfondsen.

Aanvulling en normalisatie van
bestaande regelingen.

BELASTINGCONSULTATIEBUREAU

A. L. F. LEVERINGTON

Alle belastingzaken

Medewerkers:

E. J. de Boer, Oud-Insp. d. Bel.

D. Sweepe, Oud-Ontv. d. Bel.

Mr. Dr. B. J. F. Steinmetz, Bel. jur.

N. A. Schol, Cand. Notaris.

Amsterdam:

1e Helmersstr. 95 - Tel. 85508

Haarlem:

Ged. Oude Gr. 11 B - Tel. 12466

ADVERTEER

IN DE

E-S-B

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

Contains most complete range of
British economic and financial statisti-
cs published in any weekly journal

World wide circulation

Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33.40)

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Woningbouw en industrie.

De laatste tijd wordt er van verschillende zijden op gewezen, dat de woningverdeling de industrialisatie vaak belemmert, daar er nog steeds bijkans onoverkomelijke moeilijkheden bestaan bij de huisvesting van industrie-arbeiders. Nagegaan wordt, welke maatregelen door de Overheid zijn genomen en welke mogelijkheden er voor de industrie bestaan om extra woningen te verkrijgen, zoals door vrije bouw, goedkope bouw en verlenging van de arbeidstijd in het bouwbedrijf. Bij deze laatste mogelijkheid dient echter te worden bedacht, dat een grotere investering in de woningbouw vooral dan reële productievermeerdering zal betekenen, indien de extra gebouwde woningen ten goede komen aan arbeiders, die daardoor weer langer productief werkzaam kunnen zijn.

Prof. Ir I. P. de Vooy, *Een overlijdensacte van de Economische Raad.*

Op 1 Juni a.s. gaat de taak van de wettelijk opgeheven Economische Raad over op de Sociaal-Economische Raad. Daarmede is het einddoel bereikt van een streven en een gang van denkbeelden, die door een lange reeks van jaren de geesten bezighield, en waarvan schr. in dit artikel thans getuigt. In 1932 had de ontwerper van de Wet op de Economische Raad zich een innerlijke versterking van de democratische Regering ten doel gesteld door gebruik te maken van vrijwillige, niet-ambtelijke, maar ervaren krachten. In de crisisjaren na 1930 streefde Mr T. J. Verschuur naar een herhaling van het experiment in verbeterde, wettelijke en georganiseerde, vorm. Thans heeft dit streven een roemloos einde gevonden. Voor een herleving, eventueel in nieuwe vormen, van het experiment Verschuur zijn de kansen uiterst gering. De ontwikkeling van ons staatsbestel gaat te overwegend in ambtelijke richting, dan dat er voor niet-ambtelijke organen plaats zou zijn. Tenzij naar veler verwachting en hoop de P.B.O. die plaats en dan op groter schaal inneemt.

Dr E. van de Wiel, *Twéeërlei visie ten aanzien van de melkbestemming.*

Daar de melkproductie en de daarop gebaseerde zuivelindustrie van groot belang zijn voor de totale rentabiliteit van het agrarisch bedrijfsleven en te meer daar er zich zowel in het binnen- als buitenland omstandigheden voordeden, welke de verhouding tussen vraag en aanbod van zuivelproducten ongunstig dreigden te beïnvloeden, werd behoefte gevoeld om zich te bezinnen op de vraag, hoe deze bedrijfstak zich zal ontwikkelen en welke maatregelen zouden kunnen worden getroffen om deze ontwikkeling in een zo gunstig mogelijke richting te leiden. In een tweetal rapporten — uitgebracht door de zgn. Melkbestemmingscommissie en de Lever Brothers & Unilever N.V. — worden richtlijnen gegeven t.a.v. de meest gewenste bestemming van de melk. In een bespreking van deze rapporten worden de daarin bereikte conclusies door schr. geconfronteerd.

P. van Zuuren, *Ontwikkeling van het goederenvervoer door de lucht.*

Tot nu toe is het aandeel van de luchtvaart in het wereldgoederenverkeer nog gering. De toekomstmogelijkheden zijn echter gunstig. Niettemin zullen moeilijkheden van velerlei aard moeten worden overwonnen. Bovenal moet worden gestreefd naar kostenverlaging; immers, dalende vervoerskosten hebben tot gevolg, dat een groter deel van de goederenpyramide voor luchtvervoer in aanmerking komt. De basis van deze pyramide, gevormd door de goedkope massagoederen, zal evenwel nimmer door de luchtvaart worden bereikt. Bovendien zal het vliegtuig het moeten zoeken in de lange trajecten, aangezien de kortere beter door trein of auto kunnen worden bestreken.

SOMMAIRE.

La construction d'habitations et l'industrie.

On examine quelles mesures ont été prises par le pouvoir public pour améliorer le logement des ouvriers dans l'industrie et ensuite les possibilités dont l'industrie même dispose pour obtenir des habitations supplémentaires. Eu égard à la possibilité d'augmenter les heures de prestation dans l'industrie de construction, on ne doit pas perdre de vue qu'une extension des investissements dans la construction d'habitations signifiera surtout une augmentation de la production quand les logements construits seront cédés aux ouvriers.

Prof. Ir I. P. de Vooy, *L'acte de décès du Conseil Economique.*

Après une existence de dix-sept années, le Conseil Economique, supprimé par décret, passera sa tâche, le premier juin, au Conseil Social Economique. C'est le but final d'une évolution de pensées, d'idées et d'efforts, qui ont occupé les esprits pendant des années et dans cet article l'auteur en donne le témoignage.

Dr E. van de Wiel, *Deux opinions, avancées sur la destination du lait.*

Quelques lignes de conduite ont été tracées, en ce qui concerne la destination à donner au lait, dans deux rapports, rédigés respectivement par la „Melkbestemmingscommissie" et la Lever Brothers & Unilever S.A. En analysant ces rapports l'auteur confronte leurs conclusions.

P. van Zuuren, *Le développement du trafic des marchandises par la voie des airs.*

La quote-part de la navigation aérienne dans le trafic mondial des marchandises est encore restreinte. Les possibilités pour l'avenir sont pourtant favorables. Des difficultés de toutes sortes seront néanmoins à vaincre. On doit surtout s'efforcer de diminuer les frais, afin d'ouvrir également la voie des airs aux marchandises d'autre nature.

SUMMARIES.

House-building and industry.

A review of the measures taken by the authorities for the improvement of housing for industrial workers and of the existing possibilities of providing additional houses. As regards longer working hours in the building industry it should be considered that larger investment in house-building will particularly lead to an actual increase in production if the additional houses are made available to labourers.

Prof. Dr I. P. de Vooy, *The Economic Council's death certificate.*

After a seventeen years' existence the Economic Council will be legally dissolved, its task being taken over by the Social Economic Council on June 1st 1950. This means attaining the ultimate object of endeavours and a course of ideas which occupied the minds for a number of years and to which the writer bears witness in this article.

Dr E. van de Wiel, *Two views on the destination of milk.*

In two reports — submitted by the so-called Milk Destination Commission and Lever Brothers and Unilever Ltd — suggestions are contained with respect to the most desirable destination of milk. In reviewing these reports the conclusions arrived at therein are confronted by the writer.

P. van Zuuren, *Development of goods traffic by air.*

The share of aviation in world goods traffic is still small. Future possibilities are favourable, although various difficulties will have to be overcome. Decreased freight rates would result in more goods being transported by air.

WONINGBOUW EN INDUSTRIE.

Het is bekend, dat de regionale verdeling van de woningbouw trapsgewijze geschiedt: het Rijk verdeelt het totale woningvolume over de provincies, de provincies verdelen het hun toegevozen contingent over de gemeenten en de gemeenten verdelen hun portie over de diverse belanghebbenden. De laatste tijd wordt van verschillende zijden gewezen op het feit, dat de woningverdeling de industrialisatie in vele gevallen belemmert, daar er nog steeds bijkans onoverkomelijke moeilijkheden bestaan bij de huisvesting van arbeiders. Het lijkt daarom van belang enigszins dieper op deze verdeling in te gaan.

Het bedrag, dat in 1950 volgens het plan in woningbouw wordt geïnvesteerd, bedraagt f 480 mln. Dit bedrag, omgerekend een aantal woningen van gemiddelde grootte, werd over de provincies verdeeld aan de hand van het zgn. *acute woningtekort*. Als norm voor het acute woningtekort werd gebruikt het totaal aantal huishoudens, dat inwoont bij andere huishoudens. De in vorige jaren gebruikte criteria (landelijke en regionale bevolkingsprognoses, woningtekort, gemiddelde woningbezetting) bleken, wegens hun onvoldoende exactheid, tot onbillijke resultaten te leiden.

Per definitie zal bij de hantering van het acute woningtekort óók worden gezorgd voor de huisvesting van die arbeiders van *bestaande industrieën*, die reeds door het aanvaarden van een samenwoning in de plaats, waar de hun werk verschaffende industrie is gevestigd, aan hun woningbehoefte een zodanige mate van urgentie hebben verleend als blijkbaar van rijkswege nodig wordt geoordeeld. Doch toegevoegen moet worden, dat op deze manier alleen, niet een oplossing van het huisvestingsprobleem voor industriearbeiders wordt verkregen. Immers, er is niets meer bereikt dan dat de woningbehoefte van deze arbeiders wordt medegedeeld; de vervulling van deze behoefte is slechts mogelijk, wanneer zij aan de top van de wachtlijst is komen te paraisseren.

De rijksoverheid heeft dan ook verderstrekkende maatregelen genomen. In vorige jaren werd een apart contingent woningen afgezonderd ten behoeve van de industrie. Dit systeem werd in 1950 verlaten, omdat het verschillende gemeentebesturen tot de gedachte bracht, dat zij dus geen bemoeienis meer hadden met de toewijzing van nieuw te bouwen industriewoningen. Voor dit jaar zijn daarom deze industriewoningen in het provinciale contingent begrepen, en de Minister heeft aan de provinciale besturen verzocht ten volle rekening te houden met de behoefte van de industrie. Het is aan te nemen, dat Gedeputeerde Staten deze wenk weer hebben doorgegeven aan de gemeentebesturen.

Behalve uit de hier weergegeven algemene gedragslijn, blijkt ook uit andere maatregelen, dat de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting zich het grote belang van de huisvesting van industrie-arbeiders ten volle bewust is. Tijdens de behandeling van de begroting is medegedeeld, dat boven het contingent, dat over de provincies werd verdeeld, nog een hoeveelheid van 2.700 woningen beschikbaar was, waarvan 500 ter beschikking zijn gesteld voor huisvesting van leidinggevend personeel van *nieuwe industrieën* in die gebieden, die voor vestiging van deze bedrijven in aanmerking komen, en waarvan 1.000 woningen werden toegevoezen ter opheffing van de zgn. „*interprovinciale industriependeling*” (het heen en weer trekken van arbeiders binnen de provincie kan worden voorkomen door de verdeling van het desbetreffende provinciale contingent).

Daarbij komen nog enkele verdere mogelijkheden voor de industrie om extra woningen te krijgen. In de eerste plaats is er de zgn. *vrije bouw*, d.w.z. tot een totaal van 3.500 woningen zal aan ieder goedkeuring worden gegeven om een woning te bouwen; indien deze woning niet groter is dan 500 m², en er van het Rijk geen financiële steun wordt

gevraagd. Tot dusverre zijn hiervoor ruim 2.700 goedkeuringen afgegeven. Gezien de uit andere hoofde grote financieringsbehoefte van de industrie, is het niet denkbaar, dat van deze mogelijkheid veel gebruik zal worden gemaakt.

In de tweede plaats is er de zgn. *goedkope bouw*, d.w.z. de plannen, die, door hun efficiënte opzet en uitvoering, een zodanig lage financiële steun vergen van het Rijk, dat de daarbij betrokken woningen boven het contingent worden toegevoezen.

Tenslotte wijzen wij op een belangrijke mogelijkheid in deze richting. Men is het in de kringen van de bouwwereld eens geworden over een *verlenging van de arbeidstijd*. Dit betekent een productieverhoging, die in het kader van de voor ons land noodzakelijke economische maatregelen ten eerste moet worden toegejuicht. Hierbij dient echter terstond te worden bedacht, dat een grotere investering in de woningbouw vooral dan reële productievermeerdering zal betekenen, indien de extra gebouwde woningen ten goede komen aan arbeiders, die daardoor weer langer productief werkzaam kunnen zijn (hogere en betere arbeidsprestatie en geen extra kosten door reizen).

In dit verband is zeer illustratief een geval, dat zich voordeed, waarbij een kostbare (ook uit deviezenoogpunt) installatie niet volledig kon worden benut, omdat de bedienende arbeiders van verre moesten worden aangevoerd. Van verre, alwaar wel nieuwe woningen bleken te verkrijgen, doch geen werkgelegenheid bleek te bestaan. Het is zonder meer duidelijk, dat er grote belangen zijn gemoeid met een woningverdeling, waarbij dergelijke situaties zo snel mogelijk worden gecorrigeerd. Immers, een gelijke verdeling van onze woningarmoede zal een ieder als devies aanvaarden, doch bij deze verdeling zal er tevens op moeten worden toegezien, dat alle factoren, die deze armoede zo spoedig mogelijk kunnen oplossen (en productievergroting in de exportindustrie is daarvan een der belangrijkste), tot gelding komen. Naar wij vernomen hebben zal voor de extra woningen, die door het langer werken kunnen worden gebouwd, het bouwplan worden verhoogd; tevens zullen deze woningen worden toegewezen aan arbeiders, die hierdoor zullen medewerken aan verhoging van de productie. Op deze manier is een additionele investering in de woningbouw niet alleen gerechtvaardigd, maar ook gewenst, daar het per arbeider (d.i. per woning) benodigde marginale bedrag aan deviezen reeds na enkele jaren een veelvoud van deviezen zal opbrengen.

Wij menen daarom te mogen pleiten voor voortdurende en speciale diligentie bij de bevoegde bestuursorganen voor de huisvesting van de arbeiders in de export- en importvervangende industrieën. Hierbij zij echter opgemerkt, dat de voorgestelde prioriteit geen directe algehele oplossing voor de huisvestingsmoeilijkheden van industrie-arbeiders zal opleveren; het totale woningtekort is daarvoor de eerste jaren nog te omvangrijk. Als men, naast het aantal van rond 300.000 nieuw te bouwen woningen, ziet naar de ruim 2.000.000 bestaande woningen, blijkt dat bij de verdeling van de bestaande woningvoorraad door de gemeentebesturen wellicht eveneens belangrijke resultaten kunnen worden bereikt.

EEN OVERLIJDENSACTE VAN DE ECONOMISCHE RAAD.

Zo eenvoudig als het in de kranten staat is het niet. Na een zeventienjarig bestaan gaat op 1 Juni a.s. de taak van de wettelijk opgeheven Economische Raad over op de Sociaal-Economische Raad — het opperste orgaan van de P.B.O. Daarmede is het einddoel bereikt van een streven en een gang van denkbeelden, die door een lange reeks van jaren de geesten bezighield.

De Economische Raad was in 1933 slechts een bescheiden stap geweest in de goede richting, die nu door de

P.B.O. is achterhaald en die dus nu overbodig werd. Zo is vrijwel de algemene opvatting. Deze is echter te simplistisch. Er zit nog meer achter, dat niet voor ieder duidelijk was en is. Mijn ervaring, die slechts door weinigen werd gedeeld, noopt mij daarvan thans te getuigen. Staande naast de ontplooiing van een bedrijfsdemocratie en in wezen daarvan principieel en praktisch geheel verschillend had de ontwerper van de wet op de Economische Raad zich in 1932 een ander doel gesteld. Dit te verwezenlijken beloofde geen in het oog vallend succes maar wel degelijke resultaten. Dat doel was een innerlijke versterking van de democratische Regering door gebruik te maken van vrijwillige, niet ambtelijke, maar ervaren krachten uit het Nederlandse volk. Dit was mogelijk en het was gedurende de eerste wereldoorlog doeltreffend gebleken.

In de crisisjaren na 1930 streefde Mr T. J. Verschuur naar een herhaling van het experiment in verbeterde, wettelijke en georganiseerde, vorm. Aanvankelijk met succes, maar na de eerste vierjarige periode kwamen moeilijkheden op, en thans heeft dit streven een roemloos einde gevonden.

Heeft het enig nut om als het ware in een overlidsact over een mislukking te schrijven? Nut zeker niet, maar wel betekenis, want enige plichten van de Economische Raad zijn ook aan de Sociaal-Economische Raad opgedragen. En iets van het overleden college zal wellicht als een soort herinnering in het nieuwe proberen op te leven. Daarom heeft het betekenis op het verschil in doelstelling en practijk ook nu nog nadruk te leggen.

Doel van het hoogste college van het bedrijfsleven is voor alles een volledig vertegenwoordigend vergadering te vormen. Welke levensvormen deze zal vertonen, lere de toekomst. Eén ding is zeker, dat verschillende en uiteenlopende belangen tot uiting zullen komen, en moeizaam naar enig evenwicht moeten gaan zoeken.

De Economische Raad vertoonde ook verscheidenheid, echter beperkter, niet van belangen, maar van ervaring, inzicht en kennis. Eensgezindheid bestond vooraf om de Regering zo goed mogelijk te helpen. Niet echter te steunen in politieke zin, maar zoals de toegewijde ambtenaar dat doet in degelijk afgeleverd werk.

Daartoe behoorde ook het vinden van een weg tussen belangentegenstellingen. Voor de leden van de Economische Raad was het niet moeilijk, om uit het partiële los te komen en steeds het oog te richten zowel op het geheel als op de toekomst. Geen lid was gebonden door enig mandaat, en nevengedachten over af te leggen verantwoording behoefteden nooit op te komen. Openbaarheid van besprekingen en verslagen, die voor een vertegenwoordigend college een eerste levensbehoefte is, werd vermeden om de vrijheid van oordeel der leden te beschermen en het vertrouwen van alle regeringsinstanties te verdienen. De contacten met de Regering waren voor de Economische Raad, en zijn voor de Sociaal-Economische Raad in eenzelfde algemene formule uitgedrukt. Het woord er voor is: advies, en kan velerlei zin verkrijgen, vooral indien het zowel „gevraagd” als „ongevraagd” omvat. Het antwoord op een gevraagd advies kan behulpzaam of storend, aanmoedigend tot samenwerking of afstotend werken. Ongevraagd advies is zelden welkom. Toch kan het er toe moeten komen, indien de vragen om advies al te zeer of met opzet uitblijven. Behulpzaamheid aan de Regering, zoals in de bedoeling van de Economische Raad lag, kon alleen verworven worden door een voortdurend en levendig overleg met de Ministers, en met de leidende persoonlijkheden in hun departementen. In de eerste vierjarige periode van de Economische Raad ontwikkelde zich geleidelijk en in toenemende mate een samenwerking, die wederzijds gewaardeerd werd.

De Economische Raad zag de moeite ener analytische en constructieve studie van onderwerpen van staatsbeleid beloofd, en de departementen, in het bijzonder van Eco-

nomische Zaken en Financiën ondervonden, hoezeer een onpolitieke hoogstaande behandeling hunner bemoeiingen in een rustige en veilige sfeer voldoening en zekerheid verschafte. Daardoor was het overbodig om ongevraagde adviezen te entameren. Steeds gelukte het de aanvraag van adviezen over actuele onderwerpen uit te lokken. De organisatie van de Economische Raad werd uitgebreid en versterigd door de instelling van enige commissies — bijzondere onderwerpen en twee — op de wet berustende — vaste commissies, voor de vestigingswet, en voor het bindend en onverbindend verklaren van ondernemersovereenkomsten.

In 1937 eindigde de eerste vierjarige periode. De leden van de Economische Raad traden allen af en de Koningin benoemde nieuwe. Deze juiste bepaling in de wet op de Economische Raad was nog aangevuld door een besluit van de leden om gezamenlijk hun mandaat ter beschikking van de Regering te stellen, telkens wanneer een kabinetswisseling plaatsvond.

De positie van onmiddellijk adviseur sloot toch in zich, dat elke nieuwe Regering vrij moest zijn haar adviseurs te kiezen, zoals zij dit wenste.

Daarmede was duidelijk uitgesproken, dat de Economische Raad niet tot, maar wel bij de Regering behoorde en in elk geval geen onafhankelijk vertegenwoordigend college vormde.

Toch werd van de gelegenheid der herbenoeming gebruik gemaakt om er op aan te dringen wel vertegenwoordigers aan te wijzen. Een sterke aanranding zelfs uit brede kringen, die een directe invloed uit het bedrijfsleven op het regeringsbeleid wensten. Het feit, dat de Economische Raad al reeds een andere functie vervulde, was in die kringen niet doorgedrongen en kon ook moeilijk worden beseft, daar met zorg er voor gewaakt werd alle werkzaamheden van de Economische Raad zo niet geheim dan toch binnen de kring der Regering gesloten te houden.

De Regering kon aan de uitgeoefende aanranding uit het bedrijfsleven geen weerstand bieden, maar wilde toch geen algehele omkeer in het functioneren van de Economische Raad. Zij gaf gedeeltelijk toe.

De Economische Raad werd grotendeels in zijn oude samenstelling herbenoemd, doch voor de vacatures werden personen aangewezen, die stellig als vertegenwoordigers konden worden beschouwd. Daartegenover stond de benoeming van Z.K.H. Prins Bernhard als lid, waaruit van regeringszijde een grote waardering sprak, die bestond voor dit college binnen het staatkundig bestel in een verhouding, die deed denken aan de Raad van State.

Al ging aanvankelijk het werk in de Economische Raad langs dezelfde lijnen, die in de eerste periode waren getrokken, zo bleek toch al spoedig, dat andere en grotere verwachtingen wortel schoten, van een algemener economischer beschouwing en van daarop gegrond eigen initiatief.

Deze verwachtingen moesten onvermijdelijk leiden tot het lanceren van ongevraagde adviezen, tot meer openlijk optreden en tot ambitieuze partij kiezen voor nieuwere economische inzichten. Te denken is aan conjunctuurtheorieën en „full employment”-richtlijnen. Dit zou het karakter van de Economische Raad wijzigen en afleiden van het tot nu toe gevolgde doel, nl. het steunen der Regering met vrijwilligers van ervaring en inzicht. Een verwijderd verband met het streven naar bedrijfsvertegenwoordiging. Was die naam: Economische Raad, in staat twee zeer verschillende dingen door en tegen elkaar te stellen?

Inderdaad ging dit gebeuren met als gevolg, dat, wat gedurende een korte eerste periode de Economische Raad was geweest, in de tweede periode zeer verzwakte om daarna in vergetelheid te geraken en te verdwijnen.

Door vroegere verhoudingen tijdens de eerste wereldoorlog en als voorzitter was ik de exponent geworden van de oorspronkelijke gedachte. Dat deze zin had, was mij

gebleken. Verdediging er van viel mij niet moeilijk. Propaganda er voor was niet nodig, want de vervezenlijking was er reeds evenals de groei.

Zou er echter voldoende levendige belangstelling blijven bestaan tussen en naast de vele hervormingsgedachten van andere aard, die zowel werkgevers als vakverenigingskringen sterk ter harte gingen? Dit moest ik helaas in twiifel trekken, zodra ik om mij heen zag. Wellicht lag in andere landen de verhouding gunstiger. Wellicht waren daar voorbeelden, die toonden hoe er een kans was het bereikte te behouden, zonder de beweging voor een bedrijfsdemocratie ook maar in enige mate te belemmeren.

Een onderzoek in die richting was teleurstellend. Voor de Zwitserse industrie gaf ik in Bazel een uiteenzetting van de werkwijze van de Economische Raad. Uitgezonderd bij enkele personen vond deze in het algemeen geen instemming. Alom bestond de wens eigen inzichten en belangen met zodanige nadruk onder de ogen der regeringspersonen te brengen, dat daarvan invloed moest uitgaan. Voor aanbod van hulp om bij de uitwerking van politieke beginselen een veelzijdig verworven ervaring uit het gehele bedrijfsleven ter beschikking te stellen, was de propaganda-strijdlust ongevoelig.

Frankrijk en België kenden wel een „conseil-économique”, doch een die niet met de Economische Raad was te vergelijken. Een onderzoek door mij met de hulp onzer ambassade in de Verenigde Staten ingesteld, bracht wel een bemoedigend voorbeeld. Bekend is, hoe de Brain Trust President J. D. Roosevelt ondersteunde met fantasie en durf bij het bestrijden van de grote economische crisis. Bekend is ook, hoe de voorgestelde maatregelen, ondanks de stoot van vertrouwen, die zij verwekten, een te veel aan durf en fantasie vertoonden, doch tekort schoten in ervaring en inzicht van het bedrijfsleven.

Niet bekend echter was, dat van de slinkende vlam van de Brain Trust iets overbleef wat juist wel die ervaring en dat inzicht omvatte, nl. een college, dat zich rustig achter de strijd van Republikeinen en Democraten opstelde, om de President met raad, en zo nodig met de daad, bij te staan. Dit stille college, onder leiding van Harriman, thans de reizende ambassadeur van het Marshall-plan, leerde ik einde 1938 kennen met een werkwijze, die geheel geleele op die van de Economische Raad. (Zo'n college van adviseurs schijnt onder president Truman nog te functioneren).

Deze vondst herstelde het vertrouwen om het streven uit de eerste periode van de Economische Raad niet op te geven, doch, stevig de ontworpen lijnen te blijven vervolgen.

De omstandigheden waren hier te lande niet gunstig. In 1939 volgden twee kabinetcrises elkaar snel op en kort daarna kwam de tweede wereldoorlog. Desondanks bleef de Economische Raad bestaan en ontwikkelde een ijverige werkzaamheid totdat de 10e Mei 1940 daaraan abrupt een einde maakte. Nu volgden twee lange perioden van vergetelheid. De eerste was bewust een onderduiken en het met succes ontgaan van belangstelling van de bezetter. De tweede werd van andere aard toen het Londense Kabinet zijn taak overdroeg aan het Ministerie van Herstel en Vernieuwing.

Tot die vernieuwing behoorde geen belangstelling voor doel en practijk van de Economische Raad. Pogingen om de aandacht hierop te vestigen hadden geen enkel resultaat. Na herhaalde bemoeiing werd slechts bereikt, dat een gezamenlijke ontslagaanvraag tot stand kwam. En daarna ook benoeming van nieuwe leden. De exponent van de oude opvatting vond daarin geen plaats. Wel werd de vertegenwoordiging van belangen versterkt en elegant op het einde, nl. op de aanstaande overgang naar de Sociaal-Economische Raad, de nadruk gelegd.

Voor een herleving, eventueel in nieuwe vormen, van het experiment Verschuur zijn de kansen uiterst gering. De ontwikkeling van ons staatsbestel gaat te overwegend in

ambtelijke richting, dan dat er voor niet-ambtelijke organen plaats zou zijn. Tenzij! Tenzij naar veler verwachting en hoop de P.B.O. die plaats en dan op groter schaal inneemt. Op grootser schaal en op andere grondslag. P.B.O. zal dan zowel vertegenwoordiging en een orgaan van het gehele bedrijfsleven moeten zijn als ook een steunende aanbrenner van ervaring en inzicht voor de Regering. In het klein was het al moeilijk. Hoeveel zwaarder zal het zijn bij grote opzet.

Arnhem.

Prof. Ir I. P. DE VOOYS.

TWEEËRLEI VISIE TEN AANZIEN VAN DE MELKBESTEMMING.

Door velerlei oorzaken heeft de te verwachten ontwikkeling van de zuivelpositie de laatste tijd in ons land in agrarische kringen in het middelpunt van de belangstelling gestaan. Ook daarbuiten heeft dit vraagstuk in belangrijke mate de aandacht getrokken. De betekenis voor de totale Nederlandse welvaart van het problemencomplex, dat met de hier bedoelde tak van volksvlijt verbonden is, moge o.a. uit de volgende gegevens blijken. Omstreeks 55 pCt van de totale oppervlakte cultuurgrond staat in dienst van de melkproductie. De uitgestrekte laaggelegen gronden van Friesland, Noord- en Zuid-Holland en Utrecht kunnen zelfs voor een belangrijk deel op geen andere wijze dan als weidegebied tot waarde worden gebracht. Meer dan de helft van de totale waarde van de landbouwproductie werd in 1948/49 door de rundveestapel voortgebracht; de melk leverde hiervan 48 pCt. Voorts spelen de handel een belangrijke rol in onze internationale handel: zij leverden in 1949 14,7 pCt van de totale uitvoer.

Uit deze gegevens kan eveneens blijken, van welk belang de melkproductie en de daarop gebaseerde zuivelindustrie voor de totale rentabiliteit van het agrarische bedrijfsleven is. Het behoeft dan ook geenszins verwondering te wekken, dat men in landbouwkringen behoefte heeft gevoeld zich te bezinnen op de vraag, hoe deze bedrijfstak zich zal ontwikkelen en meer in het bijzonder, welke maatregelen zouden kunnen worden getroffen om deze ontwikkeling in een zo gunstig mogelijke richting te leiden. Te meer was hier aanleiding toe, daar er zich zowel in het binnenland als in het buitenland omstandigheden voordeden, welke de verhouding tussen vraag en aanbod van zuivelproducten ongunstig dreigden te beïnvloeden. Enerzijds nam de melkproductie in ons land sterk toe en, tendeerde weer naar vooroorlogse cijfers. Ook andere landen gaven een toeneeming van de melkproductie te zien. Ten aanzien van de productiekosten ligt ons land, hoewel met Denemarken van alle Westeuropese landen het goedkoopst producerend, vergeleken met enige belangrijke overzeese zuivelexporterende gebieden, belangrijk hoger: niet alleen het verschil in natuurlijke omstandigheden, doch ook de na de oorlog tot industrieel peil opgetrokken landarbeiderslonen, de sociale lasten en de — in verband met de grote arbeidsbezetting in belangrijke delen van de Nederlandse landbouw — geringe mogelijkheid van mechanisatie spelen hierbij een rol. Anderzijds waren er redenen om aan te nemen, dat in verband met aan de ene kant het streven van sommige landen tot bescherming van de nationale productie en aan de andere kant de toenemende concurrentie van de margarine, de afzet zou stagneren.

Gezien deze omstandigheden en verwachtingen heeft de Stichting voor den Landbouw en de Algemene Nederlandsche Zuivelbond een commissie aan het studeren gezet — in de wandeling de Melkbestemmingscommissie genoemd — met de opdracht het boven aangeduide problemencomplex te onderzoeken en in het bijzonder na te gaan, welke de meest verantwoorde bestemming van de in ons land geproduceerde melk zou zijn. Onlangs is het rapport van deze commissie verschenen.

Ongeveer tegelijkertijd heeft de Lever Brothers & Unilever N.V. een door Prof. Dr Ir M. J. L. Dols en Ir J. Sevenster samengesteld rapport openbaar gemaakt, dat voor hetzelfde probleem een oplossing tracht te vinden. Het lijkt belangwekkend de conclusies van beide studies met elkaar te confronteren. In het bestek van dit artikel is het uiteraard niet mogelijk alle zijden van het vraagstuk te belichten; slechts zal aandacht worden geschonken aan de richtlijnen, welke worden gegeven ten aanzien van de meest gewenste bestemming van de melk.

Het rapport van de Melkbestemmingscommissie.

Naar de mening van deze commissie is de meest gewenste bestemming van de melk — hieronder te verstaan de richting, waarin de in het land gewonnen melk wordt verwerkt (consumptiemelk, boter, kaas, gecondenseerde melk enz.) en afgezet — een zodanige, welke de grootste rentabiliteit waarborgt. Het is de commissie echter slechts in beperkte mate mogelijk gebleken een oordeel uit te spreken over de vraag, in welke richting de verwerking van de melk zou dienen te geschieden om die maximale rentabiliteit te bereiken. De grote mate van afhankelijkheid van de buitenlandse markt en de velerlei krachten, welke de exportmogelijkheden en -opbrengsten beïnvloeden, maken zulk een oordeel immers uitermate speculatief. Men moet hier het werkelijkheidsgevoel van de commissie prijzen: zo men al in staat zou zijn om alle, de rentabiliteit bepalende, invloeden te onderkennen, zal het toch onmogelijk blijken de mate, waarin deze invloeden werken, vast te stellen; en dat zou toch noodzakelijk zijn, wanneer men een melkbestemmingsplan wil opstellen en uitvoeren. Op grond van deze overwegingen komt de commissie tot de gevolgtrekking, dat in beginsel de meest rendabele bestemming van de melk het best zal worden bereikt door de verschillen in geldelijke opbrengsten, welke bij afzet, hetzij in het binnenland hetzij in het buitenland, kunnen worden behaald, zoveel mogelijk onverkort tot de producent te laten doordringen. Daardoor zal deze er toe worden gebracht met zijn productie op wijzigingen in de prijsverhoudingen direct te reageren en die producten voort te brengen, welke hem de grootste opbrengst garanderen, daarmede ook voor het totaal van de melkproductie een zo groot mogelijke opbrengst bereikend.

O.i. heeft de commissie een volkomen juist uitgangspunt gekozen door de rentabiliteit als maatstaf te gebruiken voor de beantwoording van de vraag, welke de meest gewenste melkbestemming is en vervolgens het winstprincipe te doen werken om de maximale rentabiliteit in de praktijk te verwezenlijken.

Aan een kwantitatieve prognose van de mogelijke ontwikkeling van afzet en productie heeft de commissie zich — het moge uit het voorgaande reeds duidelijk zijn geworden — niet gewaagd: slechts voor de eerstkomende jaren heeft zij de binnenlandse markt enigszins verkend. Overigens zal de markt wel uitmaken, welke producten zullen worden bereid. Voorts heeft de commissie voor een zo groot mogelijke bedrijfsvrijheid geopteerd en dan ook uitdrukkelijk een systeem verworpen, waarbij de opbrengsten zodanig worden gemanipuleerd, dat bij iedere verwerkingsrichting een gelijke melkprijs voor de boer resulteert en dat slechts zou kunnen functionneren doordat door enig gezagsorgaan een bepaalde verwerkingsrichting dwingend wordt opgelegd.

Het is interessant na te gaan, op welke wijze het door de commissie gekozen uitgangspunt: vrije prijsvorming en vrijheid voor het bedrijfsleven om op de zich voltrekkende prijsverschuivingen te reageren, is uitgewerkt. Daar er belangrijke spanningen kunnen optreden, indien de voor de afzonderlijke producten te behalen opbrengsten belangrijk gaan verschillen — bedacht dient n.l. te worden, dat er in den lande belangrijke verschillen bestaan ten aanzien van de richting, waarin de melk wordt verwerkt — en met in het achterhoofd waarschijnlijk de gedachte, dat de Re-

gering aan de boer een bepaalde richtprijs voor de melk garandeert, wil de commissie komen tot het vaststellen van minimumprijzen. Strevend naar een gemiddelde redelijke rentabiliteit van de melkveehouderij wil zij aan de melkprijs geen maximumgrenzen stellen, doch, om te voorkomen, dat bepaalde groepen van veehouders aan grotere hardheden worden blootgesteld dan nodig is om de door de markt aangewezen wijzigingen in de productierichting te doen aanbrengen, onder bepaalde omstandigheden wel minimumprijzen. Een verdere uitwerking van dit desideratum wordt niet gegeven, hetgeen te betreuren is: dit vraagstuk heeft n.l. enige zeer belangrijke aspecten. In de eerste plaats spreekt de commissie er zich niet over uit, op welke wijze de voor het ophouden der minimumprijzen benodigde gelden zullen worden verkregen. Doch daar zij zich enige malen verzet tegen het opleggen van heffingen op producten; welke, teruggerekend per kg melk (dus rekening houdend met fabricage- en handelskosten), meer dan de voor de melk vastgestelde richtprijs opbrengen, is aan te nemen, dat haar financiering uit overheidsmiddelen voor de geest heeft gestaan. Intussen is uit de door de Regering onlangs bekend gemaakte maatregelen betreffende de instelling van een zuivelfonds — behelzend, dat zolang gemiddeld door alle producten tezamen een prijs voor de melk wordt gerealiseerd, welke niet ligt beneden de vastgestelde richtprijs, geen overheidsmiddelen zullen worden uitgekeerd, zodat in dat geval verliezen op het ene product gedekt zullen moeten worden uit een heffing op het andere — gebleken, dat de Overheid deze suggestie van de melkbestemmingscommissie niet heeft gevolgd.

Voorts heeft de commissie nagelaten het geval te bezien, dat voor alle producten een opbrengst wordt verkregen, welke beneden de richtprijs ligt. De vraag doet zich dan n.l. voor, of het optrekken van de opbrengst tot de richtprijs geschieden zal door het op alle melk bijbetalen van een gelijk bedrag — bestaande uit het verschil tussen de gemiddeld gerealiseerde prijs en de richtprijs — dan wel door het bijbetalen van een per product verschillend bedrag, zodat elk product afzonderlijk de richtprijs haalt. In het eerste geval zullen de productierichting beïnvloedende verschillen tussen de opbrengsten der producten blijven bestaan, in het tweede zal er geen verschil in rendement zijn en dus geen aanwijzing ten aanzien van de productierichting worden gegeven. Waarschijnlijk zal de commissie voor het eerste geval geopteerd zijn; bedacht dient daarbij echter te worden, dat de bestaande opbrengstverschillen belangrijk kunnen worden verkleind door de eerder genoemde eis van het handhaven van minimumprijzen.

De situatie, waarbij alle producten een prijs opbrengen, welke beneden de richtprijs ligt, is o.i. zeker niet ondenkbaar, ja, ligt bij het door de commissie verdedigde systeem van volkomen vrijheid en onderlinge concurrentie tussen de verschillende productierichtingen voor de hand: door de productieverwantschap zal er steeds een sterke tendentie tot egalisatie van de opbrengsten bestaan. Hier blijkt de commissie echter een andere opvatting te zijn toegedaan. Het perspectief, dat de verkoopmogelijkheid van Nederlandse boter in de naaste toekomst biedt, wordt, o.a. in verband met de concurrentie van belangrijke exporterende landen, welke met aanzienlijk lagere kosten produceren dan wij en met de toenemende betekenis van de margarine, door de commissie in het algemeen „uitgesproken ongunstig” geacht. De afzetmogelijkheden voor Nederlandse kaas worden „niet zodanig geacht, dat er reden is voor optimisme”. Terwijl het perspectief voor consumptiemelk en melkproducten (gecondenseerde melk en melkpoeder) „veel minder ongunstig” wordt beoordeeld. Concluderend wordt gesteld, dat de vooruitzichten voor de boter zich het minst gunstig laten aanzien. Geheel verzuimd wordt echter bovengenoemde op den duur volledig bestaande productieverwantschap tussen de verschillende zuivelproducten, zo verschillende opbrengsten kunnen worden gerealiseerd.

O.i. zou een dergelijke bewijsvoering ook niet kunnen slagen. Indien geen „beschermende” maatregelen zouden worden genomen — en daarvan wordt nergens gesproken — is het ondenkbaar, dat, behalve op korte termijn, een belangrijk verschil zal kunnen bestaan tussen bijv. de bij boterproductie gerealiseerde melkprijs en die bij verwerking tot consumptiemelk.

Naar onze mening is het rapport van de commissie ten aanzien van de boven vermelde uitwerking van een juist beginsel, ondanks elders te constateren grote wijdloopigheid, betreurenswaardig onvolledig.

Op een tweetal punten, welke direct met de te voeren markt- en prijspolitiek in verband staan, moge hier nog worden gewezen. Ontraden wordt een uitvoerpolitiek te volgen, waarbij de uitkeringen bij export zodanig worden gehanteerd, dat er een differentiatie per product kan worden aangebracht, welke differentiatie dan het doel heeft te bereiken, dat het aanbod van het product, waarnaar de vraag inelastisch is, enigszins wordt teruggehouden en het aanbod van het product met een elastische vraag overeenkomstig wordt uitgebreid, waardoor de totale opbrengst gunstig zou worden beïnvloed. Hiermede keert de commissie zich tegen een eerder¹⁾ door schrijver dezes gememoreerde methode om een maximalisering van de opbrengst van de voor export beschikbare melk te bereiken, welke methode overigens niets nieuws is, daar zij ook in de 30-er jaren reeds werd toegepast. Ter argumentering van haar standpunt betoogt de commissie, dat veel te weinig bekend is over de elasticiteit van de vraag naar Nederlandse kaas in het buitenland en dat een bewuste nederking van de kaasexport om hoge prijzen te handhaven er toe kan leiden, dat wij ons moedwillig uit de exportmarkt manoeuvreren. Inderdaad moet worden toegegeven, dat betreffende de elasticiteit van de vraag naar kaas niet veel vast staat, maar o.i. is toch betreffende het verschil in de aard van de vraag naar kaas en die naar boter — om deze twee producten gaat het hier voornamelijk — wel zoveel bekend — door de commissie wordt op dit verschil herhaalde malen zelf gewezen —, dat een gunstige invloed op het totale bij export te behalen resultaat door een manipulatie als boven bedoeld uitermate waarschijnlijk is. Toegegeven, indien het gaat om beantwoording van de vraag, welke dosering van dit middel het maximale resultaat zal waarborgen, zal over veel meer gegevens moeten worden beschikt; het lijkt zelfs twijfelachtig, of zulk een vraag ooit, zelfs bij het in het geweer roepen van al onze wiskundige hulptroepen, zal kunnen worden beantwoord. Maar dat houdt nog niet in, dat in deze richting dan ook in het geheel niets zou mogen worden ondernomen. Het komt ons voor, dat de commissie in haar liefde voor vrijheid — welke wij in belangrijke mate delen — en haar volstreekte afkeer van centraal gedirigeerde bemoeiingen wel eens uit het oog verliest, dat rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid, dat de zuivelsector voor zijn — door de Regering gegarandeerde — bestaanszekerheid van overheids-hulp afhankelijk wordt, hetgeen kan meebrengen, dat deze sector zich bemoeiding moet laten welgevallen. Volstreekte bedrijfsvrijheid en volstreekte bedrijfszekerheid sluiten elkaar nu eenmaal uit.

Een ander belangrijk aspect is het standpunt, dat de commissie inneemt tegenover het boter-margarinevraagstuk. In het algemeen kan dit standpunt niet als eng worden gekwalificeerd: er wordt tegenover de zeer sterke toeneming van het margarineverbruik geen kleinzielige tegenmaatregelen aanbevolen. Onaanvaardbaar acht men — terecht — het bij verkoop van margarine toepassen van onfaire praktijken, waarbij gedacht wordt aan het bij de consument wekken van onjuiste gedachtenassociaties met boter. Voorts beveelt de commissie onder bepaalde omstandigheden een heffing op margarine aan. Daarbij wordt de volgende redenering gevolgd. De door de Regering

aangekondigde nieuwe koers in de landbouwpolitiek — welke als gegeven wordt aanvaard — omvat o.a. het door middel van invoerheffingen op in te voeren granen en voedermiddelen beschermen van de Nederlandse bodemproductie. Dit zal, gehermen de behoefte van de Nederlandse melkveehouderij aan invoer van krachtvoeder, leiden tot een verhoging van de kostprijs van de melk, waardoor, indien de verkoopprijs mede stijgt, de afzet in het binnenland ongunstig wordt beïnvloed. Uit een oogpunt van billijke concurrentie dienen dan de belangrijkste substitutie-artikelen — waarbij uiteraard voornamelijk aan margarine wordt gedacht — „in overeenkomstige mate” in prijs te worden verhoogd. Nu wordt niet nader aangegeven met welke mate van verhoging van de melk/boterprijs die heffing op margarine dient overeen te komen. Naar onze mening zal die heffing, zo deze al gerechtvaardigd wordt geacht, maximaal een compensatie mogen inhouden voor een hoger worden van de kostprijs van de melk als gevolg van de heffing op het ingevoerde krachtvoeder. Bedacht dient te worden, dat bij het bestaan van zulk een heffing de betrekkelijk hoge kostprijs van de melk niet alleen veroorzaakt wordt door het duurder maken van het krachtvoeder, maar evenzeer door de relatief hoge kosten van de eigen voederwinning. Het zou o.i. onjuist zijn de eventuele heffing op margarine af te stemmen op het verschil tussen de (door de heffing op voedermiddelen verhoogde) kostprijs van de melk en de kostprijs zoals die zijn zou, indien alle voeder tegen importprijs werd berekend; die heffing zal belangrijker lager moeten zijn.

Overigens is het geenszins zeker, dat, zoals de commissie stelt, de afzet in het binnenland ongunstig zal worden beïnvloed wanneer de heffing op ingevoerd veevoeder tot een verhoging van de binnenlandse verkoopprijs van boter leidt. De afgezette hoeveelheid zal wel een daling te zien geven, doch het zal van de elasticiteit van de vraag naar boter zowel in het binnenland als in het buitenland afhangen, hoe de totale opbrengst in geld op een binnenlandse prijsverhoging zal reageren; en deze totale opbrengst is ten slotte toch bepalend voor de rentabiliteit van het zuivelbedrijf. Weliswaar dient rekening te worden gehouden met de grotere zekerheid, welke de binnenlandse markt boven de buitenlandse biedt, doch de stelling, dat de afzet ongunstig zal worden beïnvloed is of onvolledig of praematuur.

Het is duidelijk, dat, nationaal gezien, door een heffing op margarine — afgezien van het primaire bezwaar van verhoging van de kosten van levensonderhoud voor de minder draagkrachtige bevolkingsgroepen — voor zover een verhoging van het binnenlandse boterverbruik daarvan het resultaat is, het voordeel verloren gaat, dat kan worden verkregen door een kg boter te exporteren en in plaats daarvan de grondstoffen voor een kg substituerende margarine in te voeren, welk voordeel bestaat zolang de boteropbrengst hoger is dan de kosten voor bedoelde grondstoffen, vermeerderd met fabricagekosten.

Overigens is het nog niet zeker, dat zich bij de huidige prijs- en inkomensverhoudingen niet het onder de naam van „anomalie van Giffen” bekende verschijnsel van omgekeerde elasticiteit zal voordoen, hetgeen zou betekenen, dat een verhoging van de margarineprijs juist een verhoging van het boterverbruik en een verhoging van de consumptie van het substitutie-artikel tot gevolg zou hebben. Dit verschijnsel zou moeten worden verklaard door te wijzen op de wens van de koper om het voor de dekking van zijn totale vetbehoefte benodigde bedrag beperkt te houden, zodat een verhoging van de prijs van margarine zal moeten worden gecompenseerd door een geringere aanschaf van boter²⁾.

Al met al lijkt ons het door de commissie naar voren gebrachte argument voor een zo belangrijke maatregel als een heffing op margarine te weinig dwingend. Naar onze

¹⁾ Zie: „Overheidspolitiek t.a.v. de zuivel in de nabije toekomst” in „E.-S.B.” van 25 Mei 1949.

²⁾ Zie: Marshall, Principles of Economics, 8e druk, blz. 132.

mening zal een door de Overheid opgelegde beperking van het margarine-debiet slechts verantwoord kunnen zijn in het geval, dat door kwantitatieve invoerbeperkingen in het buitenland de in Nederland geproduceerde boter niet afzetbaar is: dan zullen noodmaatregelen niet achterwege kunnen blijven. Echter zal men zich niet van het crisiskarakter van zulk een maatregel bewust moeten blijven.

Het rapport van de Unilever.

In dit 175 bladzijden tellende rapport wordt getracht een oplossing te vinden voor het probleem, welke de meest wenselijke omvang van de Nederlandse melkproductie in de toekomst zal zijn en welke bestemming er aan de melk het best kan worden gegeven. Verzuimd wordt in concreto aan te geven, wat onder de beste bestemming wordt verstaan en het gehele rapport lijdt aanzienlijk onder deze tekortkoming. Het boven behandelde rapport van de Melkbestemmingscommissie stelde duidelijk, dat de beste bestemming een zodanige is, welke de grootst mogelijke rentabiliteit waarborgt. Het Unilever-rapport daarentegen hecht in de eerste plaats waarde aan de voedingseconomische overweging, welke aanwending het grootst mogelijke calorische en vitaminerendement verzekert.

Dit voedingseconomische uitgangspunt leidt de rapporteur tot de conclusie, dat het gewenst is een maximaal deel van de melk voor directe consumptie te bestemmen en een minimaal deel voor boter; elders wordt gezegd, dat de beste bestemming voor Nederlandse melk is: verse consumptie, de slechtste: boterbereiding. Voedingseconomisch gezien kan dit volledig juist zijn, als richtsnoer voor de bestemming van de melk in een maatschappij, welke de consument zoveel mogelijk vrij laat in de richting, waarin hij zijn inkomen besteden wil, lijkt ons dit echter onaanneemelijk. Waar het — althans in de in dit opzicht relevante landen — om gaat, is wat de consument wenst te eten en niet wat hij naar de mening van geleerde lieden behoort te eten, wil hij zich zo doelmatig mogelijk voeden. Uiteraard is het van eminent belang het publiek in de richting van een zo goed mogelijke voeding en inkomensbesteding op te voeden, maar slechts voor zover dit resulteert in een effectieve vraag van de consument speelt dit „behoren” o.i. bij de melkbestemming enige rol. Het is zeer wel mogelijk, dat, wanneer de o.i. enig juiste maatstaf: de rentabiliteit als richtlijn wordt genomen, de ontwikkeling in de richting van een toenemende afzet van consumptiemelk en een afnemende boterproductie zal gaan, doch het is niet juist a priori aan een melkbestemmingsplan vast te houden, waarbij op de door de consumenten te nemen beslissingen wordt vooruitgelopen.

Direct zij hier aan toegevoegd, dat economische overwegingen, als de mogelijkheid om de producten af te zetten, niet geheel verwaarloosd worden, doch zij worden alleen ten tonele gevoerd wanneer zij de op grond van voedingsargumenten bereikte conclusie versterken. Zo worden de afzetmogelijkheden van boter somber beoordeeld: de argumenten zijn bekend. Het gaat echter veel te ver, wanneer door rapporteur voor het jaar 1960 een binnenlandse boterconsumptie wordt geprojecteerd van ca 25.000 ton. Nu weten wij, ondanks Collin Clark, niet hoe de wereld er in dat jaar zal uitzien, maar de mogelijkheid bestaat toch zeer zeker, dat de welvaart ook in ons land dan weer een zodanig peil zal hebben bereikt, dat, zonder dwangmaatregelen, het boterverbruik zich belangrijk boven dat niveau zal bewegen. En het gaat dan zeer zeker niet aan om de consument tegen zichzelf te beschermen en hem te dwingen een grotere hoeveelheid margarine in zijn menu op te nemen dan hij zelf wil.

Ter illustratie van de foutieve gedachtengang, welke in het rapport wordt gevolgd, moge nog op een tweetal uiteenzettingen worden gewezen. Als het hoofddoel van de melkproductie zou zijn boter te maken, aldus het rapport op blz. 126, zou er van een goede economisch-geografische

werkverdeling tussen de gematigde zone, welke het meest geschikt is voor melkproductie en de tropische, waar de productie van plantaardig vet veel goedkoper is, geen sprake zijn. Alleen juist is zoveel mogelijk gelegenheid te bieden om de vraag naar of boter of margarine zich vrij te laten ontwikkelen en naar of te wachten op een zodanige arbeidsverdeling tot stand zou komen. Indien er een sterke vraag naar boter zou ontstaan, zou een arbeidsverdeling als bovenbedoeld zeker niet „goed” meer zijn.

Elders wordt gesteld (blz. 151): als men de gehele bevolking van die cultuurgebieden, waar botergebruik van oudsher min of meer is ingeburgerd, een redelijk deel van de vetbehoefte door boter zou willen laten dekken, dan zou daarvoor een veel te grote oppervlakte cultuurgrond nodig zijn, ofwel de consumptie van verse melk zou moeten dalen in plaats van stijgen. Wederom: het enig juiste is om beiderlei toepassingen te laten concurreren om deze cultuurgrond en de beslissingen van de consumenten ten slotte ieders aandeel te laten bepalen. Dan zal het grootste netto-voordeel worden verkregen en daarmee voor de veehouder de hoogste prijs. Er zou economisch gezien geen enkele reden zijn om een ontwikkeling, welke het aandeel van de boter in de cultuurgrond groter zou doen zijn dan met het calorieën-rendement overeenkomt, te betreuren.

Als laatste tekortkoming van dit rapport moge gesignaleerd worden het afwezig zijn van iedere aanduiding van de wijze, waarop men zich voorstelt het meest gewenste melkbestemmingsplan in de praktijk te realiseren. O.i. kan hier geen beroep worden gedaan op het louter technische karakter, dat zulk een uiteenzetting zou kenmerken: de noodzakelijkheid van manipulaties, hetzij met prijzen, hetzij met voorschriften, om de zuivelbereiding in een richting te sturen, welke zich volgaat van de consumptie verzet — het zou immers volmaakt toevallig zijn, wanneer het voedingseconomische en het rentabiliteitsstandpunt tot dezelfde conclusies zouden leiden, — zou de onhoudbaarheid van het uitgangspunt hebben gedemonstreerd.

Concluderend: tweerlei visie ten aanzien van de melkbestemming, waarvan de eerste van een volkomen gezond en aanvaardbaar principe uitgaat, doch in de uitwerking hier en daar blijft steken, terwijl de tweede echter een geheel onaanvaardbaar beginpunt kiest.

's-Gravenhage.

Dr E. VAN DE WIEL.

ONTWIKKELING VAN HET GOEDERENVERVOER DOOR DE LUCHT.

In weerwil van alle moeilijkheden neemt de betekenis van het Nederlandse luchtvervoer regelmatig toe. Tal van cargadoors, expeditieuren en transportagenten hebben zich als tussenpersonen tussen verzender en luchtvaartonderneming enerzijds of tussen luchtvaartonderneming en ontvanger anderzijds ingeschakeld, waardoor figuren zijn ontstaan, vrijwel analoog aan die, welke in het goederenverkeer ter zee bestaan. Men ontkomt echter niet aan de indruk dat het luchtvrachtvaartbedrijf zich nog in een dermate pril stadium van ontwikkeling bevindt, dat het zelfs nog niet toe is aan de voornaamste kinderziekten.

In dit blad is er op gewezen, dat de betekenis van de charterluchtvaart (in de Verenigde Staten „non-scheduled airlines” genoemd) sterk groeiende is en dat deze vorm van luchtvaart te vergelijken is met de trampvaart op zee¹⁾. Rotterdam, dat van oudsher een centrum is geweest van de zgn. wilde vaart, zou ook in de charterluchtvaart een grote plaats kunnen innemen. Een knooppunt in het wereldluchtverkeer, vooral in het goederenverkeer, wordt men echter niet vanzelf. De natuurlijke voordelen, die Rotterdam tot zulk een belangrijk centrum in de zeescheepvaart hebben gemaakt, ontbreken in de luchtvaart. Allereerst is dus nodig een vliegveld, dat voldoende is

¹⁾ Zie: „Luchttrampvaart” door C. Vermeij in „E.-S.B.” van 11 Februari 1948.

geoutilleerd. Ik zal hier niet verder op deze aangelegenheid ingaan, doch toch moet ik vaststellen, dat Rotterdam nog altijd een vliegveld ontbeert. De adviescommissie, die met betrekking tot de aanleg van een vliegveld bij Rotterdam is ingesteld, zal dezer dagen met haar rapport gereed komen. Laat ons hopen, dat haar adviezen gunstig voor de charterluchtvaart zullen zijn.

Nog meer voorwaarden zijn nodig voor een omvangrijk goederenvervoer door de lucht. De vervoersondernemers, dus in het algemeen de reders, de cargadoors, de scheepsagenten en de expediteurs, die tot nog toe met vier vervoerswijzen te maken hebben, moeten zich voldoende aan de nieuwe situatie kunnen aanpassen. Zij moeten bereid zijn risico's te nemen, wanneer het gaat om „neue Kombinationen”, waarin ook de luchtvaart betrokken is. Gelukkig mag worden vastgesteld, dat de ondernemingsgeest in Nederland en inzonderheid in Rotterdam op dit punt voldoende is. De oprichting van verschillende bedrijven, die zich met de luchtvaart bezighouden, is daarvan het beste bewijs.

Van niet minder groot belang is de vraag naar en het aanbod van voldoende grote hoeveelheden hoogwaardige goederen, die de hoge luchtvrachten kunnen betalen. Daarmede hangt nauw samen het aanbod van vliegtuigruimte tegen prijzen, die zo laag mogelijk zijn. In de luchtvaart geldt nog altijd de wet van de afnemende kosten naarmate de vliegtuigen en de vliegtuigondernemingen in omvang toenemen. In de scheepvaart kan men reeds spreken van een optimale grootte van een schip, die afhankelijk is van de doeleinden waarvoor het schip wordt gebruikt. De optimale vliegtuiggrootte moet nog worden bereikt. Dalende vervoerskosten hebben tot gevolg, dat een groter deel van de goederenpyramide voor het luchtvervoer in aanmerking komt. Vroeger vervoerde het vliegtuig slechts goud en diamanten, daarna trok het handelsmonsters en hoogwaardige primeurs naar zich toe. Op het ogenblik is reeds een flink deel van het lange afstandsvervoer van snel bederfelijke levensmiddelen als aardbeien, druiven, tomaten, perziken, kreeften en bijzondere vissoorten aan het vliegtuig toevertrouwd, terwijl de charterluchtvaart zich ook toelegt op scheepsbemanningen en vitale onderdelen van machines op schepen. Daardoor zijn de afzetgebieden van vele producten niet weinig verruimd.

Bijgaande tabel I geeft een indruk van de ontwikkeling van het goederenvervoer door de lucht sinds de tweede wereldoorlog.

TABEL I.

Goederenvervoer door de lucht van, naar en via Nederland.
Bruto gewicht in tonnen van 1.000 kg.

Omschrijving	Totaal	Handels- waren	Vliegtuigen; bunkerbrandstof, provisie en andere benodigdheden voor vliegtuigen
Invoer			
1946	901	410	491
1947	1.811	713	1.098
1948	1.859	938	921
1949	1.766		
Uitvoer			
1946	5.048	435	4.613
1947	12.769	878	11.891
1948	22.415	1.175	21.240
1949	27.301		
Doorvoer met overlading			
Binnenwaarts			
1946	27	8	19
1947	25	17	8
1948	582	448	134
1949	159		
Doorvoer met overlading			
Buitenwaarts			
1946	10	10	—
1947	47	47	—
1948	78	78	—
1949	99	91	8

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, 's-Gravenhage.

Het gaat daarbij om de kolom „Handelswaren”, omdat in het totaal ook overgevlogen vliegtuigen, bunkerbrandstof, provisiën en uitrustingsstukken zijn begrepen. Bij de doorvoer moet er rekening mede worden gehouden, dat de binnenwaartse doorvoer alleen betrekking heeft op de door de lucht aangevoerde doorvoer-goederen. De buitenwaartse doorvoer heeft alleen betrekking op doorvoer-goederen, die ons land door de lucht verlaten. Zoals vanzelf spreekt behoeft de aansluiting van de binnenwaartse en de buitenwaartse doorvoer niet aanwezig te zijn.

Tabel II geeft een nadere uitsplitsing van de cijfers in de kolom „Handelswaren”, waaruit blijkt, welke hoogwaardige of bederfelijke invoer-goederen door het vliegtuig worden vervoerd.

TABEL II.

Invoer door de lucht.

Bruto gewicht in tonnen van 1.000 kg.

Goederensoort	1946	1947	1948
Levende dieren	1	4	9
Vis, schaal- en schelpdieren	10	33	28
Overige dierlijke producten	1	1	4
Levende planten en bloemen	11	9	7
Edelstenen en edele metalen			49
Onedele metalen en werken daarvan	35	47	63
Mineralen	1	4	5
Geneesmiddelen			16
Chemische producten (vnl. voor cinematographie en fotografie)	37	39	27
Verf- en kleurstoffen	2	2	3
Leder en lederwaren			22
Pelteryen, bontwerk en andere modewaren	4	22	26
Rubberwaren	—	—	11
Hout- en kurkwaren	1	4	6
Papierwaren			3
Drukwerk e.a. grafische producten	92	107	76
Stoffen en weefsels	49	131	238
Instrumenten en electrotechnisch materiaal	83	131	310
Overige goederen en producten	83	179	35
Totaal	410	713	938

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, 's-Gravenhage.

Tabel III geeft hetzelfde overzicht voor de uitvoer.

TABEL III.

Uitvoer door de lucht.

Bruto gewicht in tonnen van 1.000 kg.

Goederensoort	1946	1947	1948
Levende dieren	1	8	28
Vis, schaal- en schelpdieren	11	21	14
Eieren	—	—	13
Overige dierlijke producten	—	3	9
Levende planten en bloemen	93	146	242
Zaaigoed	5	6	2
Vers groenten	10	23	25
Vers fruit	72	93	151
Suikergoed en chocolade	—	3	10
Gedistilleerde dranken en bier	—	3	5
Edelstenen en edele metalen			59
Onedele metalen en werken daarvan	8	28	29
Geneesmiddelen	15	32	10
Chemische producten			16
Verf- en kleurstoffen	1	2	3
Parfumerieën e.d.	—	—	20
Houtwaren	3	3	4
Rubberwaren	—	—	4
Papierwaren			5
Drukwerk e.a. grafische producten	29	783	26
Stoffen en weefsels	134	282	324
Instrumenten en electrotechnisch materiaal	36	85	148
Glaswerk en ceramiek	1	12	4
Kunstvoorwerpen en verzamelingen	—	—	6
Overige goederen en producten	16	45	18
Totaal	435	878	1.175

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, 's-Gravenhage.

Tenslotte geeft tabel IV een uitsplitsing van de in Nederland overgeladen doorvoergoederen. Zoals vanzelf spreekt is het niet mogelijk geweest gegevens van de charterluchtvaart te scheiden van die der lijnluchtvaart. Evenmin is het mogelijk geweest in de cijfers de betekenis van het vervoer ten behoeve van derde landen (de zgn. „carrying trade”) tot uitdrukking te brengen.

TABEL IV.

Doorvoer door de lucht (met overlading in Nederland).

Bruto gewicht in tonnen van 1.000 kg.

Goederensoort	1946	1947	1948
Binnenwaarts:			
Geneesmiddelen	1	—	29
Chemische producten	—	—	1
Invullen en vellen	—	—	342
Pelleries en bontwerk	—	—	9
Stoffen en weefsels	—	—	12
Instrumenten en electro-technisch materiaal	5	7	47
Overige goederen	2	10	8
Totaal	8	17	448
Buitenwaarts:			
Metaalwaren	—	24	3
Rubberwaren	—	—	5
Stoffen en weefsels	—	2	4
Instrumenten en electro-technisch materiaal	7	8	55
Overige goederen	3	13	11
Totaal	10	47	78

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, 's-Gravenhage.

Het charterbedrijf kan zich ontwikkelen naast het lijnbedrijf. Daar, waar het ladingaanbod niet voldoende regelmatig is, zodat het openen van lijndiensten niet verantwoord zou zijn, zal de wilde luchtvaart zich met succes kunnen ontplooiën. Zij heeft daarbij het voordeel, dat meestal hele ladingen worden vervoerd. Het charterbedrijf behoeft dus geenszins te leiden tot een aftapping van het lijnvervoer, juist omdat het geografische arbeids-terrein van de charterluchtvaart een ander is dan dat van de lijnluchtvaart. Voor de geregelde vrachtdiensten, zoals die op het ogenblik in ons land door de K.L.M. worden geëxploiteerd, acquireren tal van agenten de lading. Hoewel de International Air Transport Association (I.A.T.A.) het aan haar erkende agenten niet verboden heeft vrachters en passageboekingen voor stukgoederen of enkele passagiers te doen ten behoeve van de wilde luchtvaart, vereist de juiste geest echter, dat de I.A.T.A.-agenten uitsluitend voor de I.A.T.A.-luchtvaartmaatschappijen werken. Indien zij met zgn. charterluchtvaartmaatschappijen werken, geschiedt dit uitsluitend op basis van gehele vliegtuigladingen. Het ligt in de bedoeling, dat hiervoor door de I.A.T.A. bindende voorschriften worden gegeven.

De luchtbevrachting ondervindt vele moeilijkheden. Daar is allereerst de omstandigheid, dat het luchtvervoer — evenals in mindere mate elk ander vervoer — aan seizoenen gebonden is. Primeurs worden alleen in het voorjaar vervoerd en vruchten doorgaans in de zomer of in het najaar. In de winter, wanneer de weersomstandigheden in Europa meestal vrij ongunstig zijn voor de luchtvaart, kan in het algemeen een zekere slapte in de charterluchtvaart worden waargenomen. In de wilde vaart op zee vinden trampschepen — althans bij een normale conjunctuur — voldoende retourlading en, zo die niet aanwezig is, wordt er gezocht naar een uitwijkmogelijkheid in drie- en veelhoeksverkeer, waardoor de schepen toch uiteindelijk profijteloze rondreizen kunnen maken. Trampschepen, die meer dan twee jaren lang de oceanen overwalken, waren en zijn nog altijd geen uitzondering. Het ladingaanbod voor wilde vliegtuigen is in het algemeen nog te incidenteel, waardoor betalende retour- of veelhoeksvluchten moeilijk zijn uit te voeren.

Als een Nederlands vliegtuig met als standplaats Schiphol, koeien van Kopenhagen naar Athene kan ver-

voeren, is het zaak, dat dit vliegtuig dadelijk goederen krijgt voor het eerste traject Amsterdam—Kopenhagen en dat het een dag later — al dan niet met een witte geladen in Amsterdam terugkeert. Het is een witte raaf, indien het de bevrachters in dat geval gelukt drijven van Amsterdam naar Kopenhagen, verplaatste personen van Athene naar Londen en machine-onderdelen van Londen naar Amsterdam te vervoeren. Sluitende rondreizen per vliegtuig komen althans tot nog toe op het vasteland van Europa zelden voor. Deze moeilijkheid wordt nog vergroot, doordat de bevrachters veel meer aan de factor tijd gebonden zijn dan in de zeescheepvaart, waar de reder veel meer speling heeft, omdat hij naar een retourlading kan zoeken als zijn schip onderweg is. De luchtbevrachter moet zijn rondreis als het ware al geheel van tevoren ensceneren, of hij moet uiterst snel weten te handelen. Dit veroorzaakt een gejaagdheid, die aan het luchtcharterbedrijf eigen is. Hoge kosten worden gemaakt voor telegrammen en telefoons en de teleurstellingen zijn vele. Daarmede wil ik niet zeggen, dat de scheepscharteraar een kalm leven leidt. Ook hij is dikwijls sterk gepresseerd en moet soms hoge kosten maken. Al moge er dan geen principieel verschil bestaan tussen de zeebevrachter en de luchtbevrachter, een gradueel verschil blijft er toch altijd.

Er zijn nog meer factoren, die maken, dat het risico van de wilde luchtvaart zeer groot is. Men denke aan de omstandigheid, dat reparaties en survey meestal alleen in de thuishaven kunnen worden verricht, waardoor het maken van rondreizen mede wordt bemoeilijkt. Een nog veel groter bezwaar wordt gevormd door de onvrijheid, waarin het internationale handels- en betalingsverkeer zich nog altijd bevindt. Hoë kan een luchtbevrachter, die in enkele dagen een rondreis met commercieel vernuft in elkaar heeft gezet, handelen, indien hij gebonden is aan vergunningen, die hem met vertraging bereiken, aan ingewikkelde deviezenvoorschriften en aan tal van andere formaliteiten, die men zelfs op de regeringsbureaux niet altijd volledig kent? Een sine qua non ook voor het luchtvaartbedrijf moet zijn een algehele liberalisatie van het dienstenverkeer, naast die van het goederen- en betalingsverkeer. Nederland zelf is aan de bestaande moeilijkheden nog het minst schuldig; de moeilijkheden, die in andere landen aan de luchtvaart in de weg worden gelegd, zijn een aparte beschrijving waard.

Nederland kent op het ogenblik slechts de K.L.M. als luchtvervoerder; zij oefent zowel de lijnvaart als de chartervaart uit. De enige zuivere chartermaatschappij, de Aero Holland N.V., is in liquidatie, hetgeen in kringen van luchtbevrachters wordt betreurd. Een van de redenen, waarom deze maatschappij haar bedrijf heeft moeten staken, moet worden gezocht in de beperkte capaciteit van haar vliegtuigen, die krachtens een besluit van de Regering de 20 ton bruto gewicht niet mochten overschrijden. Nu werken de Nederlandse luchtbevrachters o.a. met Engelse maatschappijen. Het is niet waarschijnlijk, dat in Engeland een verdere nationalisatie zal plaatsvinden na de overwinning van Labour. Het begrip vrije markt in de luchtvaart zal, zij het met enkele restricties, blijven bestaan, hetgeen een rationalisatie van het bedrijf ten goede zal komen.

Sinds de charterluchtvaart ontstond, zijn ook luchtbevrachtingsmarkten ontstaan; in 1948 werd de eerste luchtbevrachtingsbeurs te Londen geopend. Alle aanvragen voor vervoer worden daar bekend gemaakt en offerten worden gevraagd. Men maakt offerte op basis van éénrichtingsverkeer; slaagt men er in retourlading te verkrijgen, dan kunnen aanzienlijke besparingen voor de verschepers worden verkregen. In de praktijk is gebleken, dat zonder inschakeling van de beurs de kans op retourlading zeer gering is; dit rochtvaardigt het bestaan van deze beurzen. Na Londen volgden Antwerpen, Parijs en ook Amsterdam. Op de Amsterdamse beurs gaat nog niet veel om; aan de belangrijkheid van het instituut in de

toekomst wordt echter niet getwijfeld. Er bestaan reeds plannen tot een nauwere onderlinge samenwerking tussen de verschillende beurzen, waardoor vraag en aanbod van het gehele continent beter kunnen worden overzien en op de voet kunnen worden gevolgd.

De tarievenstructuur van de luchtvaart biedt een afzonderlijk onderwerp van studie. Krachtens de conferenties van de I.A.T.A. worden de vliegtuigvrachten naar het gewicht van de te vervoeren goederen berekend. Naarmate het gewicht van de te vervoeren partijen toeneemt, daalt de vrachtprijs per eenheid. Voor bepaalde zendingen (zeer hoogwaardig goed of goed, dat een speciale zorg vereist) worden toeslagen op de vracht betaald. Voor regelmatige zendingen worden reducties toegestaan in overleg met de I.A.T.A., die deze zgn. „commodity rates” goedkeurt. In principe geldt deze vrachtenberekening ook voor de chartervliegtuigen der bij de I.A.T.A. aangesloten maatschappijen. Een verandering van de tarieven in de richting van de vervoerswaarde der goederen zou tot gevolg hebben, dat de luchtvaart ongetwijfeld een groter deel van de top van de goederenpyramide tot zich zal trekken. In het passagiersverkeer vindt deze gedachte haar pendant in de klasse-indeling, die onlangs op het I.A.T.A.-congres te Scheveningen werd verworpen.

Maar vooral de kosten zullen moeten dalen. De I.A.T.A. heeft commissies in het leven geroepen, die het vraagstuk van de kostenverlaging op verschillende plaatsen aanpakken. Men streeft naar daling van de „overhead costs” (vliegterreinen, gebouwen, grond- en kantoorpersoneel), naar grotere vliegtuigen, en vooral naar goedkopere vliegtuigen (minder typen), kortom naar een totale rationalisatie van de luchtvaart. Gestreefd zal moeten worden naar de ontwikkeling van speciale vrachtvliegtuigen, die de oude bommenwerpers, die thans nog veelal voor dit doel worden gebezigd, vervangen. Tot nog toe is het aandeel van de luchtvaart in het wereldgoederenverkeer gering, zo gering zelfs, dat de meeste statistieken het niet vermelden. De toekomst is echter groot, want steeds meer wordt er van boven af aan de goederenpyramide geknabbel. De basis van de pyramide, die gevormd wordt door de goedkope massagoederen, zal nimmer door de luchtvaart worden bereikt. Bovendien zal het vliegtuig het moeten zoeken in de lange trajecten, want de kortere kunnen beter door trein of auto worden behandeld. Dan zal het vliegtuig een vervoersscheppende en marktverruimende functie vervullen, waarvan ook andere vervoersdragers de vruchten zullen plukken.

Rotterdam.

Drs P. VAN ZUUREN.

INGEZONDEN STUK.

HET VERENIGINGSLEVEN IN DE LANDBOUW.

Ir M. G. Wagenaar Hummelinck, secretaris van de Vereniging van Nederlandse Grasdrogerijen, te 's-Gravenhage schrijft ons:

In het artikel van Dr H. J. Frietema onder bovenstaande titel, opgenomen in „E.-S.B.” van 15 Maart 1950, komt op blz. 210 bovenaan de volgende zin voor: „De omzet van de coöperatieve grasdrogerijen bedraagt ongeveer het dubbele van die van de niet-coöperatieve bedrijven”.

Deze mededeling is volkomen onjuist. Betrouwbare cijfers over de productie zijn te vinden in de publicaties van de commissie voor het kunstmatig drogen van gras en andere ruwvoeders, welke cijfers zijn opgesteld door de accountantsdienst (Maandblad van de Landbouwvoorlichtingsdienst, April 1948, resp. September 1949). Hieruit blijkt, dat in het seizoen 1947, in totaal door 59 coöperatieve drogerijen werd geproduceerd 11.395 ton (49 pCt) droog product en door 31 particuliere drogerijen 11.944 ton (51 pCt). In 1948 was de totale productie 49.264 ton, waarvan eveneens ca 49 pCt door coöperatieve en ca 51 pCt door particuliere drogerijen werd gedroogd.

Naschrift.

Bij nader onderzoek is mij inderdaad gebleken, dat de omzet van de coöperatieve grasdrogerijen in 1948 vrijwel dezelfde was als die van de niet-coöperatieve ondernemingen op dit gebied, zodat toegegeven kan worden, dat de betreffende passage in mijn artikel niet juist moet worden genoemd.

Ter verklaring van een en ander diene, dat de omzet van de coöperatieve grasdrogerijen vlak voor de oorlog inderdaad ongeveer het dubbele bedroeg van die van de niet-coöperatieve ondernemingen, waaraan kan worden toegevoegd, dat destijds door de Accountantsdienst van het Departement van Landbouw een schatting is gemaakt voor 1948, waarbij men bijna tweederde noemde. Het behoef evenwel geen betoog, dat ik een en ander had moeten verifiëren toen ik dit artikel schreef.

Voor het feit, dat ik ten opzichte van dit onderdeel een niet geheel juiste indruk heb gevormd, moge ik de lezers en vooral ook de Vereniging van Nederlandse Grasdrogerijen mijn verontschuldiging aanbieden.

Rotterdam.

Dr H. J. FRIETEMA.

BOEKBESPREKING.

Wet op de Materiële Oorlogsschaden door Mr N. H. Wiarda, Uitg. N. Samsom N.V., Alphen aan den Rijn 1950. 572 blz., f 21,50.

Met bekwame spoed heeft Mr Wiarda een commentaar doen verschijnen op de Wet op de Materiële Oorlogsschaden; op het ogenblik, waarop wij deze beschouwing schrijven, is het Staatsblad, waarin de wet verscheen, nog geen drie maanden oud. En toch maakt dit werk, noch bij oppervlakkige inzage, noch bij verdere bestudering, de indruk, die men bij al te vlug verschenen commentaren op nieuwe wetten vaak krijgt, nl. dat zij niet anders zijn dan een — vaak op vluchtige wijze tot stand gebrachte — omschrijving in de woorden van de commentator van hetgeen in de wet is opgenomen. Integendeel, wij mogen ons gelukkig prijzen, dat deze hoofdamtenaar, die van nabij en in vooraanstaande positie niet alleen de wordingsgeschiedenis van deze wet, maar — wat wellicht even belangrijk is — ook de wordingsgeschiedenis van het gehele oorlogsschaderecht sinds 1940 medemaakte, zijn kennis in een zo degelijk doorwrocht commentaar ter beschikking heeft gesteld.

Want een behoorlijke toelichting is in deze ingewikkelde materie ongetwijfeld het eerst nodige. Tot dusver was het oorlogsschaderecht een recht, dat uitsluitend door ambtenaren werd toegepast; er was weliswaar een hoger beroep, doch in feite werd in laatste instantie geadviseerd door de ambtenaar, wiens uitspraak werd aangevallen, zodat in de meeste gevallen de behandeling wel moest neerkomen op een hernieuwd ambtelijk onderzoek. Deze — oorspronkelijk slechts bij beschikking van het uitvoerend gezag in het leven geroepen — regeling is nu vervangen door een werkelijk beroep administratieve rechtspraak en al schrijver dezes de laatste zijn die betoogt, dat dit hernieuwde onderzoek niet met de nodige onpartijdigheid en zorg geschiedde (wie geen vreemdeling is in het Jeruzalem der oorlogsschade zal dit begrijpen), zo mag toch niet worden ontkend, dat de nieuwe regeling, zo al niet aan de rechtszekerheid voor de betrokkenen, dan toch in ieder geval aan hun bewustzijn van rechtszekerheid ten goede komt. Maar deze nieuwe conceptie zal tengevolge hebben, dat anderen dan tot dusver, zich met de behandeling van deze zaken gaan bezig houden. Werdén tot dusver de meeste zaken door de getroffen zelf behandeld, waarbij zij zich uiteraard slechts interesseerden voor het kleine onderdeel van het oorlogsschaderecht, dat op hun geval betrekking had, de nieuwe regeling zal ongetwijfeld leiden tot het optreden van

gemachtigden, die zich in meerdere of mindere mate in dit onderdeel van het recht gaan specialiseren. En in de eerste plaats voor dezen is een goede handleiding onmisbaar; zij zal tengevolge hebben, dat rechte en partijen dezelfde taal spreken en dat misverstanden worden voorkomen.

Daarom valt het verschijnen van een standaardwerk als het onderwerpelijke niet genoeg toe te juichen.

De algemene opzet van het werk is zeer overzichtelijk. Wellicht zal degene, die nooit iets met de oorlogsschade-regeling te maken had en er zich nu toe zet een bepaald geval te bestuderen, ons dit willen tegenspreken. Ten onrechte evenwel; hij wijte de moeilijkheden, welke hij ontvindt, niet aan dit boek, maar aan de grenzeloze ingewikkeldheid der materie. Degene, die hier aan twijfelt, leze slechts de overgangsbepalingen eens na, zoals deze in de wet zijn opgenomen en hij zal zien met wat al moeilijkheden en mogelijkheden hier moest worden rekening gehouden.

En juist in dit verband zouden wij ons eerste woord van critiek willen laten horen. Het boek is geheel en al afgestemd op de nieuwe toestand; het maakt slechts zeer voorbijgaand melding van de mogelijkheid tot herziening van oude uitspraken en verder bespreekt het de oude regeling zeer weinig. Wij hadden gaarne gezien, dat de schrijver uit zijn gedegen kennis van de historie — welke wij aanwezig weten — had geput, niet alleen om zijn adviezen aan de Regering te formuleren, maar ook om ons het hoe en het waarom van verschillende bepalingen duidelijk te maken. Een voorbeeld hiervan vindt men op blz. 287 en 288, waar het verschil tussen onderlinge molestverzekeringen met en zonder „aanvullende clausule” wordt besproken. Het verschil in gevolgen wordt uiteengezet, maar het waarom — volledig te verklaren uit het besluit van 1940 — blijft in het duister.

Rechtstreeks met dit bezwaar hangt het algemene bezwaarsamen dat wij hebben tegen de stijl van het werk: het is ons te veel descriptief en te weinig kritisch. Niet, dat wij bijv. een bespreking van de rechtsgrond voor de oorlogsschadevergoeding in al zijn pro's en contra's zouden wensen; dit zou het debat slechts naar politiek terrein brengen, zonder dat het binnen het kader van dit werk van enig nut zou zijn. En ook hebben wij wel gezien, dat de schrijver alleen het jus constitutum wil behandelen en daarom afziet van het uitspreken van de wenselijkheid van regelingen afwijkend van die, welke in de wet zijn opgenomen, waartegen ook weer weinig bezwaar kan worden ingebracht, nu duidelijk is gebleken, dat de Regering deze wet als een eindoplossing ziet, waarin zij geen veranderingen meer brengt. Wij hebben er het oog op, dat de schrijver in zijn werk te zeer één bepaalde opvatting als de enig mogelijke weergeeft, zonder dat zelfs aan mogelijke interpretatie van de wettelijke bepalingen in andere zin wordt gedacht. Men zal ons wellicht tegenwerpen, dat de functie van de schrijver (die op het titelblad onjuist, nl. in afwijking van art. 4 der wet, is vermeld) nu eenmaal medebrengt, dat hij in deze wet geen dubia ziet, omdat het anders zijn taak geweest zou zijn die te voorkomen. Dit is echter theorie; het is onbetwistbaar, dat de beoordeling in het studievertrek, zelfs van eigen geredigeerde wetsartikelen, telkens opnieuw tot vraagpunten leidt en gaarne hadden wij in het werk daar meer blijken van gezien. Ongetwijfeld had dit de bevorderd.

Een opvatting als de onderwerpelijke zal onwillekeurig aanleiding zijn tot tegenbeschouwingen van niet-ambtelijke zijde, welke de stof te eenzijdig van de andere kant zullen bezien. Wil men een voorbeeld? Men neme het zojuist besproken artikel 93 (blz. 286 e.v.). De schrijver geeft van dit — door hem klaarblijkelijk niet bewonderde (blz. 293) — artikel een uitgebreide uiteenzetting, welke wij de juiste achten; maar staat zij zo vast? Als de polis eens een voorziening treft t.a.v. uitgestelde bijdragen, wordt deze dan

inderdaad wel nietig verklaard door artikel 93, lid 3?; wij menen van wel, maar twijfel is hier zeker mogelijk.

Men veroorlove ons thans nog enige detailopmerkingen; dat wij bij een zo uitgebreide materie daarbij zeer fragmentarisch te werk gaan zal men ons niet euvel duiden. Wij menen trouwens, dat bovenstaande algemene beschouwingen beter geschikt zijn om de lezer van dit weekblad een indruk van het werk te geven, dan buiten verband behandelde detailpunten, welke de lezer, zonder het werk na te slaan, niet kan controleren.

Met veel interesse hebben wij kennis genomen van de blz. 152 e.v. over de verlening van crediet- of rentefaciliteit met uitzicht op uitgestelde bijdragen en over de omzetting van zulke een regeling in een aanvullende bijdrage. Ten aanzien van bedrijfscredieten zijn hier inderdaad moeilijk verdere uitwerkingen te geven, doch bij de enorme belangstelling, welke er bestaat voor herbouw van woningen, wil het ons voorkomen, dat een wat verdergaande uitwerking van de faciliteiten voor zulke herbouw, verduidelijkt door een enkel voorbeeld, de voorkeur zou hebben verdiend boven de algemene omschrijving, welke de schrijver hier opneemt.

Op blz. 300 e.v. behandelt de schrijver de vervreemding en verpanding van een bijdrage. Hij constateert, dat de gedupeerde niet het recht kan worden gelaten vrijelijk over de bijdrage te beschikken, „anders zouden de belangen van de wederopbouw te gemakkelijk in het gedrang komen”. Hoe de belangen van de wederopbouw hier in het gedrang kunnen komen, wordt de lezer te raden gelaten. En wij zien niet in, dat dit het geval zou kunnen zijn. Door een dergelijke overdracht of verpanding tocht wordt geen enkele verandering gebracht in de bestedingsplicht; de uitbetaling vindt slechts plaats naarmate de voorgeschreven besteding plaatsvindt, onverschillig of die betaling nu aan de gedupeerde of aan de koper of pandnemer van de bijdrage plaatsvindt. In dit verband vraagt, hoe het staat met „herbouwplicht”, waaromtrent vóór het inwerkingtreden der wet overeenkomsten zijn aangegaan.

Men kende toen:

1. overdracht herbouwplicht met overdracht bijdrage;
2. overdracht herbouwplicht zonder overdracht bijdrage;
3. overdracht bijdrage zonder overdracht herbouwplicht.

De figuren 1 en 2 kwamen voor als de gedupeerde de grond met de restanten van de beschadigde opstal overdroeg. In figuur 1 nam de koper geheel de plaats van de gedupeerde in; in geval 2 nam hij op zich voor eigen rekening de herbouwplicht te vervullen (d.w.z. de wettelijke voorwaarde, voorgeschreven vóór uitbetaling van de bijdrage, te vervullen), waarna de gedupeerde dan zelf de uitbetaling van de bijdrage zou kunnen krijgen. Figuur 3 was gewoonlijk een financieringsfiguur; de gedupeerde nam op zich de herbouwplicht te vervullen en financierde dit met geld, ontvangen voor de verkoop van zijn bijdrage en de koper kreeg na afloop van de herbouw de bijdrage uitbetaald. Het komt als een onvolledigheid voor, dat het verband van deze drie figuren tot de tegenwoordige regeling niet wordt besproken.

Met betrekking tot de behandeling der fiscale voorzieningen (blz. 357 e.v.) zouden wij willen opmerken, dat de passage over de onbelaste reserve (blz. 365) enigszins buiten het verband is komen te staan. Het betreft hier immers een algemeen geldende regeling, die met oorlogsschade niets te maken heeft. Het enige wat hiermede houdt is, dat de aanspraken op bijdragen met lichamelijke zaken worden gelijkgesteld. Het is dan ook bepaald onjuist als de schrijver zegt, dat de bijdragen in haar geheel of voor een gedeelte tot de onbelaste reserve kunnen gaan behoren; de onbelaste reserve is een cijfer, waarvan de hoegrootheid door de bedrijfsactiva, inclusief de bijdragen in oorlogsschade, wordt bepaald, maar bepaalde baten behoren daartoe niet.

Terloops zij er op gewezen, dat op blz. 370/371 het mede-

gedeelde omtrent het Wetsontwerp Belastingherziening door de behandeling in de Tweede Kamer is achterhaald. Wat op blz. 371 is gezegd over de vervangingsreserve, dient — voor zoveel bijdragen wegens oorlogsschade aangaat — vervangen te worden door de veel gunstiger bevoegdheid om de volle bijdrage op de nieuwe onbelaste reserve te boeken, met als gevolg, dat deze gereserveerde bedragen niet meer dienen te worden aangewend tot afschrijving op het vervangende object.

Tot slot op het vermelding van ons oordeel over dit boek niet gevormd hebben door het bladzijde voor bladzijde te bestuderen, doch door ons bekende gevallen aan de hand van dit werk in studie te nemen, dus op de wijze zoals het boek ook in de praktijk zal worden gebruikt; en dan hebben wij daarbij één ernstig bezwaar ondervonden: het ontbreken van een zaakregister zowel als van een lijst, vermeldende de bladzijden, waarop de verschillende artikelen der wet zijn behandeld.

Men trekke uit onze woorden van critiek geen onjuiste conclusie; volmaakt kan nu eenmaal geen werk zijn, maar onze totaalindruk van dit boek is zeer gunstig.

Naast de commentaar bevat het werk als bijlagen de tekst van de wet en van de wettelijke uitvoeringsvoorschriften.

Druk en band van het boek maken een zeer verzorgde indruk.

Voorburg.

Mr A. J. VAN SOEST.

INTERNATIONALE NOTITIES.

STAAT DE TARWE-OVEREENKOMST EEN KRACHTPROEF TE WACHTEN?

De laatste tijd zijn er tekenen, die er op wijzen, dat onder de internationale overeenkomst tarwe wordt verkocht tegen prijzen, die lager zijn dan de maximumprijzen — \$ 1,80 per bushel. Practisch al deze transacties betroffen tarwe van Amerikaanse oorsprong, vnl. van inferieure kwaliteit. Het is, zo zegt „The Economist” van 20 dezer, moeilijk om uit deze luttele feiten een duidelijke trend te distilleren, temeer, daar de prijs voor binnenlandse tarwe in de Verenigde Staten nog altijd vast is. In Canada is de tarweprijs op de „vrije” markt kortgeleden gedaald, doch hij ligt nog steeds op Can. \$ 2,14 per bushel. Ook dit is nauwelijks een betrouwbare test voor de marktsituatie, aangezien een groot deel van Canada's uitvoeroverschot wordt achtergehouden voor Engeland.

De Amerikaanse wintertarwe-oogst wordt voor dit jaar geraamd op 670 mln bushels, tegen 902 mln bushels in vorig jaar, welke daling is toe te schrijven aan inkrimping van het bebouwde areaal en ongunstige weersomstandigheden. De binnenlandse prijs zal bovendien weer worden gesteund (90 pCt van de pariteit). De hoop op goedkopere Amerikaanse „vrije”, of „buiten de overeenkomst vallende” tarwe is hierdoor verflauwd. Niettemin zal er, ondanks de kleinere Amerikaanse oogst, volgens momentele berekening, geen sprake zijn van een tekort aan exporteerbare hoeveelheden. De „U.S. Commodity Credit Corporation” houdt nog steeds grote voorraden aan en er is in de Verenigde Staten vermoedelijk een voorraad aanwezig, die groter is dan de productie van een jaar. Bovendien breidt de productie in Engeland en op het vasteland van Europa zich steeds uit en wordt er aldaar een aanzienlijk grotere oogst verwacht. De belangrijkste bijdrage tot de tarwevoorraad zal vermoedelijk door Argentinië worden geleverd. Het areaal in dit land zal worden vergroot met 25 pCt en de voorbereidende werkzaamheden vorderen snel. Wanneer nu een grote Argentijnse oogst de importeurs in staat zouden stellen buiten de overeenkomst om te kopen, dan zullen de exporterende deelnemers aan de overeenkomst, wat betreft de prijzen, onder druk komen te staan.

„If these things come to pass”, zegt „The Economist”, „next season may prove a testing time for the international

wheat agreement”. De importeurs zullen er nl. de voorkeur aan geven hun behoeften te dekken uit hun eigen voorraden, of door aankopen in niet-aangesloten landen, dan hogere prijzen te betalen aan deelnemende exporteurs. De exporteurs hunnerzijds zullen trachten voorraden aan te houden om de prijs op het maximum te handhaven. Dat zullen zij eerder doen dan de importeurs aanmanen om hun verplichtingen na te komen; immers, daar de importeurs slechts kunnen worden verplicht hun volledige quota op te nemen, indien de prijs tot het minimum is gedaald, zou dit betekenen, dat de prijs automatisch tot deze limiet, die voor het komende seizoen is vastgesteld op \$ 1,40 per bushel, zou worden verlaagd.

DE ONTWIKKELING VAN DE BUITENLANDSE HANDEL VAN ZWEDEN.

De buitenlandse handel van Zweden vertoont de laatste tijd een zeer gunstige ontwikkeling. Terwijl de buitenlandse handel van Noorwegen, Denemarken en Finland over het afgelopen jaar in een aanzienlijk deficit op de handelsbalans resulteerde, was de handelsbalans van Zweden over 1949 bijna in evenwicht. Dit gunstige resultaat werd bereikt dank zij een rigoureuze invoerrestrictiepolitiek, welke van 1947-1949 gepaard ging met een — wellicht min of meer toevallige — verhoging van de uitvoer. In het eerste kwartaal van 1950 kwam de uitbreiding van de buitenlandse handel, zoals uit onderstaand staatje blijkt, nog sterker tot uitdrukking.

	Invoer	Uitvoer	Saldo
	(in mln kronen)		
1947	5.220	3.240	— 1.980
1948	4.945	3.979	— 966
1949	4.334	4.250	— 84
1e kwartaal 1949	1.099	855	— 244
1e kwartaal 1950	1.266	1.185	— 81

Ondanks de sedert 1 Januari jl. in werking getreden importliberalisering is de toeneming van de import gedurende het eerste kwartaal van 1950, vergeleken met dezelfde periode van 1949, binnen betrekkelijk nauwe grenzen gebleven. Van grote betekenis is voorts, dat de Zweedse deviezenreserves na het dieptepunt van ca 600 mln kronen in 1948 inmiddels weer zijn gestegen tot 1,2 mrd kronen.

Deze gunstige ontwikkeling stelt Zweden in staat zich gemakkelijker aan te sluiten bij de liberalisering van de inter-Europese handel dan Noorwegen en Denemarken. Dit blijkt o.a. uit het feit, dat de invoervergunningen gedurende het eerste kwartaal van 1950 niet minder dan 2,3 mrd kronen beliepen, een bedrag, dat reeds hoger is dan de helft van de invoer van vorig jaar. Hoewel hieruit niet mag worden geconcludeerd, dat de invoer in dezelfde mate zal toenemen, is niettemin een aanzienlijke stijging van de invoer te verwachten. De Zweedse Regering is volgens „Der Volkswirt” van 19 Mei jl. bereid voor 1950 een invoerverhoging van minstens 1 mrd kronen toe te staan. Het grootste deel van deze toeneming zal evenwel, gezien het feit, dat de reserves aan „hard currency” niet toereikend zijn, op invoer uit „soft currency”-landen betrekking hebben. Voorts heeft de Regering aan deze importverhoging de voorwaarde verbonden, dat ook de exporttoeneming voortduurt. De vooruitzichten hiervoor zijn uitgesproken gunstig, aangezien de uitvoercontracten der ondernemingen, vooral van de veredelingsindustrieën, t.o.v. 1949 in de meeste gevallen zijn gestegen.

HET WETSONTWERP VOOR DE AGRARISCHE HERVORMING IN ITALIË.

Kortgeleden heeft de Italiaanse Minister van Landbouw, Segni, aan het parlement het wetsontwerp voor de algemene agrarische hervorming voorgelegd. Het ontwerp

behelst in feite het in beslag nemen en onteigenen van 1,5 mln ha braakliggende of onvoldoend bebouwde grond en de verdeling daarvan over 250.000 boeren. Het aantal door de onteigening getroffen grondbezitters wordt geschat op 8.000. Volgens een officiële berekening bevindt zich 42 pCt van de totale Italiaanse grond in handen van ongeveer 0,8 pCt der grondbezitters. Voorts is 54 pCt van de 9,5 mln stukken grond kleiner dan 6.000 m². Een aantal dezer stukken zal worden vergroot, doch de grondgedachte van het ontwerp is, een deel van de werkloze, dat geen vooruitzichten heeft op andere werkgelegenheid, op deze grond te vestigen.

Het bedrag der schadeloosstelling, dat aan de grondeigenaren zal worden uitgekeerd, is gelijk aan de waarde van de grond, welke bij de invoering van de buitengewone progressieve vermogensbelasting in Maart 1947 als grondslag diende, vermeerderd met 10 pCt. De schadeloosstelling zal voor $\frac{1}{4}$ in baar geld en voor $\frac{3}{4}$ in de vorm van 5 pCt rentende staatspapieren plaatsvinden. De onteigenden zijn verplicht, tot de definitieve overdracht aan de nieuwe bezitters, de grond te bewerken en te beheren. Als gegadigden voor de verdeelde grond komen landarbeiders in aanmerking. Zij zijn verplicht de reële waarde in ten hoogste dertig jaarlijkse termijnen af te betalen, terwijl zij gedurende de eerste vijftien jaren de verkregen grond niet mogen vreemden of verdelen.

De tegenstanders van het wetsontwerp voeren aan, dat de gedeeltelijk ellendige omstandigheden, waaronder de landarbeiders leven, slechts kunnen worden verbeterd door een algemene verhoging der agrarische productie. Van de voorgenomen grondverdeling is volgens hen geen productie- verhoging, maar eerder een -verlaging te verwachten. De voorstanders wijzen er op, dat de hervorming ook het aanleggen van wegen, waterleidingen en het invoeren van andere verbeteringen mogelijk zal maken.

Of het wetsontwerp in de oorspronkelijke versie door het parlement zal worden aangenomen, staat, zo zegt de „Neue Zürcher Zeitung“ van 18 dezer, nog te bezien. Vermoedelijk zullen wel enige veranderingen worden aangebracht. In ieder geval is de Regering besloten om, zoals zij in de verkiezingsstrijd beloofde, een ingrijpende verandering in de structuur der agrarische bezitsverhoudingen tot stand te brengen. Zij moet zich echter, aldus genoemd blad, er van bewust zijn, dat de landverdeling slechts vooruitzichten op resultaten zal bieden, wanneer de Staat de nieuw gevestigden de noodzakelijke technische en financiële hulp zal verlenen.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

BOEKEN.

Productie en bestemming van melk in Nederland. Een landbouw- en voedingseconomische studie door Prof. Dr Ir M. J. L. Dols en Ir J. Sevenster. N.V. Drukkerij Reclame, Rotterdam. 175 blz., geb.

Wet op de materiële oorlogsschaden door Mr N. H. Wiarda. N. Samsom N.V., Uitgever, Alphen aan den Rijn, 1950. 572 blz., geb. f 21,50.

Les Unions Economiques door Jean van der Mensbrugge. Institut des relations internationales, Bruxelles, 396 blz., ingen.

De technische organisatie der onderneming door Paul Mahieu. Uitg. Mij N.V. Standaard-Boekhandel, Antwerpen/Brussel/Gent/Leuven, 1950. 164 blz., ingen.

De wet op de bedrijfsorganisatie door Mr W. J. van Eijkern en Mr G. J. Balkenstein. N. Samsom N.V., Uitgever, Alphen aan den Rijn, 1950, 439 blz., geb. f 9,75.

Schets van het bankwezen door Mr H. A. van Nierop. Derde druk. Volksuniversiteits Bibliotheek. De Erven F. Bohn N.V., Haarlem. 223 blz., geb. f 3,90.

Methods of financing economic development in underdeveloped countries. A United Nations publication. N.V. Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage. 163 blz., ingen. Price: (U.S.) \$ 1,25; Stg. 9/-; Sw. Fr. 5,00 or equivalent in other national currencies.

Hoofdzaken en strijdpunten van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie door Mr A. J. S. Douma. Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage, 1950. 98 blz., ingen. f 2.

Bedrijfsorganisatorische aspecten der sociale verzekering door Dr. J. J. M. Veraart. Uitgeverij S. S. Korthuis, 's-Gravenhage. 146 blz., ingen.

Gedenboek Onderling Pensioenfonds „Protector“. 1910 - 1 Januari - 1950. 96 blz., ingen.

BROCHURES.

De wentelgang der wetenschap en de maatschappij van morgen. Rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar in de sociologie aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool te Rotterdam op 27 October 1949 door Dr Fred L. Polak. H. E. Stenfert Kroese's Uitg.-Mij N.V., Leiden, 1949, 42 blz., ingen. f 1,50.

De volksgezondheid in gevaar! Uitgave van de Stichting „Het Gedistilleerd Bureau“, Schiedam. 30 blz., ingen.

Zur europäischen Kartellfrage. Ihre wirtschaftliche, gesellschaftliche und politische Bedeutung von Dr H. D. Salinger, 's-Gravenhage. Verlag W. Girardet, Essen. 38 blz., ingen.

Verslag over het jaar 1948 van de Staatsspoorwegen. Verenigd Spoorwegbedrijf in Indonesië. 86 blz. + bijlagen, ingen.

De bestrijding van ongebreidelde prijsconcurrentie in het ambacht. 's-Gravenhage, Februari 1950. 31 blz., ingen. f 0,40.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt.

Gedurende de afgelopen week was de geldmarkt minder ruim dan wellicht verwacht had mogen worden. De versterking, welke de deviezenvoorraad bij De Nederlandsche Bank volgens de laatstgepubliceerde weekstaat wederom onderging — het netto deviezenbezit bedraagt thans bijna f 1.000 mln — is immers een factor, welke op zichzelf tot verruiming van de geldmarkt leidt. De tegenwaarde in Nederlands geld van de deviezenopbrengsten wordt nl. voor het overgrote deel ontvangen door bedrijven en deze houden hun geld vnl. in girale vorm (banktegoeden) aan. Stijging van de deviezenvoorraad van de centrale bank betekent daarom meestal tevens stijging van het tegoed van banken bij de circulatiebank. De voortdurende daling van de bankbiljettencirculatie — van 15 op 22 Mei wederom met f 20 mln — wijst er wel op, dat van een doorsijpeling van de girale naar de chartale sfeer, hetgeen weer middelen aan de banken zou onttrekken, de laatste tijd geen sprake is.

Oorzaak van de minder ruime geldmarkt was waarschijnlijk het feit, dat de banken gedurende de verslagweek vrijwillig in relatief ruime mate nieuw papier bij de Agent kochten en daarvoor hun liquiditeit enigszins aantastten. Een symptoom hiervan was de daling van het tegoed van banken bij De Nederlandsche Bank, dat van 15 op 22 Mei daalde van f 41 tot f 29 mln. Een tweede aanwijzing was de verhoging van de callgeldrente van $\frac{1}{2}$ op 1 pCt, welke reeds Dinsdag plaatsvond. Blijkbaar had dus ook het bedrag aan callgeld, door de banken aan de discontohandelaars verstrekt, een daling ondergaan.

Het feit, dat de voorschotten van De Nederlandsche Bank slechts met f 2 mln stegen, past in deze redenering. Een verkoopdrang van schatkistpapier, welke de discontohandelaars en banken tot debet staan bij De Nederlandsche Bank noopte, bestond immers niet.

De geldmarktnoteringen vertoonden weinig verandering t.o.v. de week tevoren. Eenmaandspromessen noteerden $\frac{1}{8}$ pCt, tweemaands $1\frac{1}{4}$ pCt. Augustus t/m Januaripapier was in de markt te verkrijgen tegen $\frac{7}{16}$ pCt; het schaarse Februaripapier tegen $\frac{3}{8}$ pCt. Voor Maart- en Aprilpapier werd $\frac{7}{16}$ pCt geboden.

De kapitaalmarkt.

Zoals onderstaande indexcijfers aangeven, vertoonde de aandelenmarkt gedurende de verslagweek een iets vriendelijker beeld, terwijl het koersherstel het grootst was bij die groep, waar de afgelopen weken de hardste klappen waren gevallen, nl. de Indonesische fondsen. Meer dan de Regeringsverklaring, die geen nieuwe gezichtspunten opende, was een aantal gunstige dividenddeclaraties voor de betere stemming verantwoordelijk.

De Deli-Maatschappij kondigde over 1949 een dividend van 6 pCt en over 1950 een interim-dividend van 4 pCt aan. Velen vatten dit — terecht of ten onrechte — blijkbaar op als een aanwijzing, dat de leiders der grote cultuur-ondernemingen, d.w.z. uiterst deskundige en bekwame beoordelaars, nog wel vertrouwen in de Indonesische situatie hebben.

De aankondiging, dat de Maatschappij Nederland, zodra de verzachting van de dividendstop dat mogelijk zal maken, over 1949 een dividend van 12 pCt zal uitkeren, vormde een grote verrassing en een stimulans ook voor de koersen der overige scheepvaartondernemingen. Blijkbaar zijn de reserves deze maatschappij zeer ruim.

De Koninklijke Petroleum annonceerde een dividend van 9 pCt in contanten. Argumenten als de verdeling van risico's, het „Sachwert“-karakter enz. schijnen aanleiding te zijn, dat men voor deze aandelen genoeg neemt met een rendement van 3,2 pCt op de huidige koers, dat voor een haussetijd als de huidige, toch wel vrij bescheiden mag worden genoemd.

Het emissiebedrijf vertoonde gedurende de verslagweek enige opleving. De bedragen bleven echter bescheiden: Gebr. van Wijk f 2,5 mln à 110 pCt, Handelscompagnie f 0,6 mln à 140 pCt, Koninklijke Nederlandsche Grofsmederij f 1 mln à 110 pCt.

Een illustratie van de grote betekenis van de institutionele beleggers vormde het bericht, dat het Pensioenfonds van de Koninklijke Petroleum de gehele Haarlemsche Hypotheekbank zal overnemen. De positie der hypotheekbanken is onder de huidige omstandigheden op de kapitaalmarkt niet gemakkelijk. Zij kunnen vrijwel geen hypotheeklen verkrijgen, welke voldoende hoog renderen in verhouding tot de door henzelf te betalen pandbriefrente en kosten, en dit leidt tot een steeds verdergaande concentratie op dit gebied.

Dit laatste verschijnsel hangt uiteraard nauw samen met de structuurwijziging op de kapitaalmarkt. In plaats van een veelheid van kleine en middelgrote beleggers wordt het aanbod meer en meer geconcentreerd bij een relatief klein aantal grote beleggers en vermindert daarmee de behoefte aan instellingen, die bedoeld zijn om eerst beleggingsgelden te collecteren en ze vervolgens weer te distribueren.

Aand. indexcijfers.	19 Mei '50	26 Mei '50
Algemeen	144,4	146,9
Industrie	209,7	211,1
Scheepvaart	141,4	143,6
Banken	122,2	122,2
Indonesische aandelen	48,7	52,4
Aandelen.		
A.K.U.	169 $\frac{1}{2}$	170
Philips	223	224
Unilever	199 $\frac{3}{4}$	202
H.A.L.	157 $\frac{1}{2}$	159 $\frac{1}{2}$
Amsterdam Rubber	116 $\frac{1}{4}$	125 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	112	120 $\frac{1}{2}$
Kon. Petroleum	279	282 $\frac{1}{2}$

Staatsobligaties.	19 Mei '50	26 Mei '50
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	81	80 $\frac{15}{16}$
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	98 $\frac{5}{8}$	98 $\frac{11}{16}$
3 pCt Invest. certif.	99 $\frac{3}{8}$	99 $\frac{1}{4}$
3 pCt Dollarlening	98 $\frac{1}{4}$	98 $\frac{1}{2}$

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN.

Het Curatorium van de Katholieke Economische Hogeschool te Tilburg heeft benoemd:

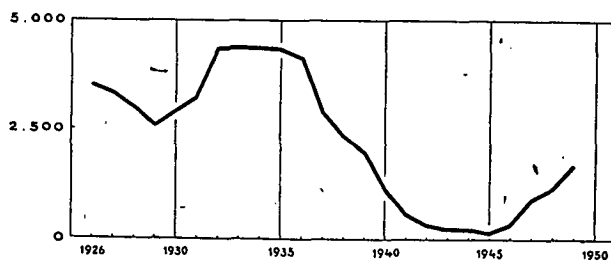
1. Dr J. J. J. Dalmulder tot buitengewoon hoogleraar in de statistiek, statistische analyse, wiskundige economie en econometrie;

2. Prof. Dr L. J. M. Beel tot buitengewoon hoogleraar in de bestuurswetenschappen.

GRAFIEKEN.

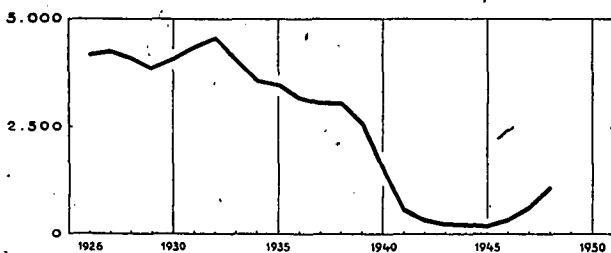
Het aantal uitgesproken faillissementen in Nederland, Groot-Brittannië, België en de Verenigde Staten van 1926 tot 1949.

Nederland.

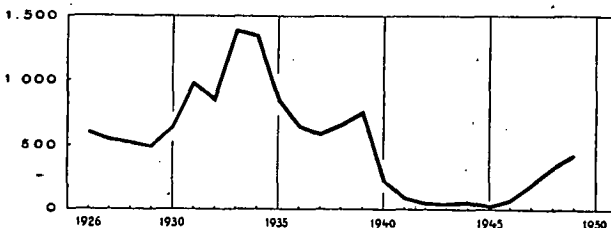
Bron: C. B. S.

Groot-Brittannië.

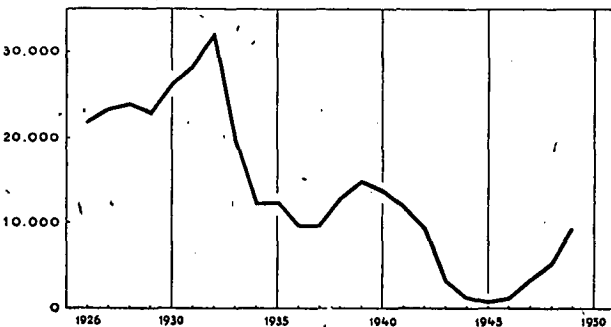
Bron: Central Statistical Office.

België.

Bron: Nationaal Instituut voor de Statistiek.

Verenigde Staten.

Bron: Bureau of Foreign and Domestic Commerce.

STATISTIEKEN.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buitent. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.163,7
16 Mei 1950	6.241,4	296,8	89,2	41,3	4.208,0	2.091,8
5 Mei 1950	6.239,3	297,4	90,3	41,3	4.142,6	2.159,8
23 Mei 1950	6.242,2	297,0	91,0	41,3	4.125,8	2.175,9

GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE DRIE NEDERLANDSE GROTE BANKEN EN VAN HET NEDERLANDSE BEDRIJF VAN DE NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ.

(In miljoenen guldens)	Nederl. Banken		Nederl. Banken en Ned. Handel-Mij.	
	31 Mrt 1950	30 Apr 1950	31 Mrt 1950	30 Apr 1950
Activa:				
Kas, kassiers en daggeldleningen	58	55	71	71
Ned. schatkistpapier	2149	2090	2738	2676
	2207	2145	2809	2747
Ander overheidspapier	41	60	92	105
Wissels	17	23	20	27
Bankiers in binnen- en buitenland	96	84	131	118
Prolong en voorsch. tegen effecten	46	43	57	55
	-200	210	300	305
Debiteuren	555	563	661	665
Effecten en syndicaten	19	23	26	28
Deelnemingen (incl. voorschotten)	20	19	30	30
	594	605	717	723
Gebouwen	7	7	13	13
Diverse rekeningen	—	—	—	—
Belegde bestemmingsreserven	1	1	1	1
	3009	2968	3840	3789
Passiva:				
Crediteuren	2406	2372	3012	2971
Wissels	6	6	6	7
Deposito's op termijn	281	292	397	408
Kassiers en genomen daggeld	14	2	15	2
Diverse rekeningen	62	56	98	89
Bestemmingsreserven	7	1	1	1
	2770	2729	3529	3478
Vaandelenkapitaal	160	160	211	211
Reserve	79	79	100	100
	3009	2968	3840	3789

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN BELGIË 1).

1938 = 100	Juli 1949	Aug. 1949	Sept. 1949	Oct. 1949	Nov. 1949	Dec. 1949	Jan. 1950	Febr. 1950
Algemene index v. d. ind. prod. 2)	95	103	108	109	107	114	100,7	92,7
Steenkool	75,8	81,3	84,5	95,8	97,1	104,4	100,7	92,7
Cokes	90,7	86,2	86,3	89,8	89,8	93,7	95,1	87,5
Cement	98,1	101,5	115,8	117,9	109,3	95,4	79,6	..
Ruw ijzer	137,2	127,5	131,7	137,1	133,0	142,4	149,7	134,2
Ruw staal	144,4	138,2	145,8	149,6	146,7	162,3	168,6	145,9
Afgewerkt staal	138,0	154,8	146,5	148,8	139,4	160,2	155,2	143,0
Afgewerkt ijzer	7,9	10,8	70,9	89,7	65,8	70,1	62,7	77,8
Vlas (spinnerij)	74,7	88,8	98,3	102,8	94,7	109,7	122,1	..
Vlas (weverij)	46,5	47,3	61,8	64,4	65,1	75,8	81,1	..
Katoen (spinnerij)	90,4	109,8	122,9	119,1	115,0	125,1	123,2	..
Katoen (weverij)	102,7	113,2	125,4	125,1	124,2	134,3	138,3	..
Wol (kamwol, spinnerij)	109,6	132,6	158,9	156,3	153,8	178,3	153,1	..
Wol (weverij)	120,2	139,1	148,5	150,2	145,4	159,0	154,7	..
Vlagglas	45,6	44,4	57,5	64,7	67,5	79,1	78,1	..
Holglas	100,3	96,6	97,6	68,6	47,8	66,4	65,7	..
Papier	117,0	144,7	152,1	146,9	109,3	155,6	150,6	..
Papiergaren	78,0	104,6	100,0	103,0	106,8	106,8
Geraffineerde suiker	56,1	68,0	73,0	87,8	103,9	102,6	81,0	72,0
Sigaretten	38,1	35,9	51,5	55,2	66,0	58,5	46,7	29,9
Sigaretten	131,9	130,8	132,7	128,1	113,5	110,1	111,3	116,7

1) Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek; 2) betekend: gegevens ontbreken; gecorrigeerde gegevens zijn cursief gedrukt.

2) Indexcijfer Ministerie van Economische Zaken: 1938 = 100.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	15 Mei 1950	6 Mei 1950
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 447.466.454,78	f 478.343.654,31
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 233.208,48	„ 266.691,29
Kasoverstreking wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 303.718.249,75	„ 281.603.002,64
Voorschotten op ult. April, resp. Maart 1950 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vordering in rek. courant op: V.S. Indonesië	„ 53.455.002,15	„ 53.455.002,15
Suriname	„ 29.543.312,31	„ 29.544.723,81
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 501.653.564,58	„ 491.182.839,50
Verplichtingen		
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V., verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	f 2081.501.000,—	„ 2048.502.100,—
Schatkistbiljetten in omloop	—	—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1.350.000.000,—	„ 1.350.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil)	—	—
f 5.590,2 mln, w.o. garantie Bretton Woods f 1.245 mil	„ 4345.200.000,—	„ 4446.800.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 143.913.247,—	„ 139.097.853,—
Schuld op ult. April, resp. Maart '50 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 138.679.229,78	„ 134.249.195,24
Schuld in rek. courant aan: V.S. Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	„ 18.027.873,98	„ 18.217.963,61
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 30.238.544,94	„ 875.442,07
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 307.155.612,85	„ 287.616.076,90
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 1.577.740.335,97	„ 1.585.465.732,30

PRODUCTIE EN EXPORT VAN NATUURRUBBER 1).

In 1.000 long tons	Productie natuurrubber			Export natuurrubber		
	Indonesië	Malakka	Totaal	Indonesië	Malakka	Totaal
1938	317,2	359,5	910,0	300,9	344,1	868,5
1941	650	600	r.600	636,0	573	r.570
1942	300	155	640	150	125	475
1943	100	75	465	75	75	360
1944	50	25	360	25	25	250
1945	10	8,6	250	4,3	51,6	247,5
1946	175	403,7	37,5	230	366,9	902,5
1947	278,0	646,4	r.260	287,0	640,1	r.232,5
1948	432,3	698,2	r.520	432,0	679,0	r.457,5
1949	431,0	671,5	r.482,5	422,0	679,1	r.437,5
Jan.	27,8	66,1	130,0	32,2	74,0	145,0
Febr.	27,5	49,1	100,0	25,1	65,0	117,5
Maart	35,8	58,7	125,0	30,7	52,3	115,0
April	47,3	45,8	115,0	45,2	55,7	125,0
Mei	30,4	53,1	115,0	24,4	50,0	100,0
Juni	31,1	52,6	112,5	28,5	43,3	95,0
Juli	32,2	55,7	120,0	28,7	54,6	105,0
Aug.	42,5	57,0	132,5	42,8	60,3	127,5
Sept.	40,6	59,3	132,5	39,0	56,9	127,5
Oct.	38,7	52,2	125,0	32,7	51,6	112,5
Nov.	43,2	60,6	135,0	46,1	57,1	130,0
Dec.	43,6	61,2	140,0	48,3	58,2	137,5
1950						
Jan.	32,2	61,8	127,5	22,2	57,8	120,0
Febr.		50,0			51,9	

1) Bron: „Rubber Statistical Bulletin”; cursief gedrukte cijfers zijn schattingen.

2) Gecorrigeerde gegevens.

IN- EN UITVOER VAN BELGIË¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	
Maandgem. '36/'38	2.868	2.019	1.912	1.859	— 160
Maandgem. '47	2.322	7.130	1.070	5.138	— 1.992
Maandgem. '48	2.432	7.293	1.258	6.177	+ 1.116
Maandgem. '49	2.295	6.810	1.210	6.649	+ 161
Juni 1949	2.381 ²⁾	6.692 ²⁾	1.223 ²⁾	7.338 ²⁾	+ 646 ²⁾
Juli 1949	2.241 ²⁾	6.234 ²⁾	1.234 ²⁾	7.060 ²⁾	+ 826 ²⁾
Aug. 1949	2.258 ²⁾	6.428 ²⁾	1.184 ²⁾	6.049 ²⁾	+ 379 ²⁾
Sept. 1949	2.142 ²⁾	6.407 ²⁾	1.255 ²⁾	6.223 ²⁾	+ 184 ²⁾
Oct. 1949	2.256 ²⁾	6.595 ²⁾	1.203 ²⁾	5.836 ²⁾	+ 759 ²⁾
Nov. 1949	2.297 ²⁾	7.031 ²⁾	1.205 ²⁾	5.643 ²⁾	+ 1.388 ²⁾
Dec. 1949	2.331	7.941	1.338	6.331	+ 1.610
Jan. 1950	2.124	6.959	1.496	6.661	+ 298
Febr. 1950	1.817	6.541	1.059	5.938	+ 603

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

²⁾ Gecorrigeerde gegevens.

INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN IN NEDERLAND ¹⁾ ²⁾.

Juli '38-Juni '39 = 100	1947	1948	1949	Jan. 1950	Febr. 1950	Mrt 1950
Voedingsmiddelen:						
plantaardige	230	228	231	250	265	264
dierlijke	199	233	253	294	296	291
totaal	214	231	243	275	282	279
Grondstoffen:						
houtw. buitenlands	631	567	529	547	547	547
chem. producten ..	342	376	383	357	357	359
textielwaren	284	283	290	314	320	327
leder	243	304	553	732	689	662
metaalwaren	294	306	311	299	292	291
papierwaren	474	524	388	430	441	470
hulpstoffen	201	216	264	283	283	283
totaal	328	342	370	384	381	383
Afgeverkte producten:						
glas, aardewerk enz.	256	269	282	291	293	296
houtwaren	390	382	375	376	376	376
chem. producten ..	318	325	362	377	379	378
textielwaren	344	360	382	421	433	443
lederwaren	321	330	376	409	410	410
papierwaren	303	347	355	342	349	365
gefabr. voed. midd.	223	225	235	236	237	238
metaalwaren	263	270	273	276	279	279
totaal	276	283	297	305	309	310
Algem. Indexcijfer....	271	281	296	310	313	314

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”; gecorrigeerde gegevens zijn cursief gedrukt.

²⁾ De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1941.

INDEXCIJFERS VAN LONEN VOLGENS REGELINGEN IN NEDERLAND ¹⁾.

Juni 1938/ Juni 1939 = 100	Nijverheid ²⁾	Landbouw ³⁾	Nijverheid en landbouw
Aug. 1939	101,7	100	101
Mei 1945	116	190	126
Dec. 1948	181	265,5	193,4
Febr. 1949	181,8	265,5	193,5
Mrt 1949	181,6 ²⁾	265,5	193,3 ²⁾
Apr. 1949	181,4 ²⁾	265,5	193,2 ²⁾
Mei 1949	181,9	275 ³⁾	195,0
Juni 1949	181,9	275	195,0
Juli 1949	181,8	275	194,9
Aug. 1949	182,1	275	195,1
Sept. 1949	182,1	275	195,1
Oct. 1949	182,1	275	195,1
Nov. 1949	182,1	275	195,1
Dec. 1949	182,1	275	195,1
Jan. 1950	191,0 ⁴⁾	290	205,0 ⁴⁾
Febr. 1950	191,0 ⁴⁾	290	205,0 ⁴⁾
Mrt 1950	191,0 ⁴⁾	290	205,0 ⁴⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”; in de indexcijfers zijn de uitkeringen krachtens de Kinderbijslagwet niet begrepen.

²⁾ Gemiddelden 24 bedrijfstakken.

³⁾ Akkerbouw en veehouderij.

⁴⁾ Voorlopige gegevens.

⁵⁾ Daling uitsluitend een gevolg van een lichte schommeling in de toelag van méér-productie der steenkoolmijnen.

⁶⁾ Loonsverhoging ingaande 1 Mei 1949 als compensatie voor premieverhaal landbouwpensioenfonds.

WERELDPRODUCTIE EN -EXPORT VAN OLIËN EN VETTEN ¹⁾.

(olie- en vetequivalent — in duizenden short tons)

	Productie			Export			
	gem. 1935-'39	1948	1949 schatting	gem. 1935-'39	1948	1949 schatting	1950 schatting
Eetbare plantaardige oliën	6.945	7.229	7.692	1.753	866	1.086	1.100
uit: katonzaad	1.670	1.500	1.600	190	79	117	120
gronnoten	1.659	1.914	1.966	852	530	542	500
sojabonen	1.345	1.641	1.490	440	78	288	250
zonnebloempitten	630	942	938	32	64	50	100
olijven	960	530	985	174	75	45	100
sesamzaad	681	702	693	65	40	44	30
Palmolie	2.705	2.219	2.437	2.203	1.802	1.979	2.018
waarvan:							
cocosolie	1.610	1.230	1.300	1.290	983	1.040	1.000
palmpittenolie	385	395	460	350	360	415	450
palmolie	680	545	635	545	435	507	550
babassuolie	30	49	42	20	24	17	18
Industriële oliën uit:	2.949	3.324	3.182	993	474	442	442
lijnzaad	1.160	1.282	1.187	714	252	287	290
castorbonen	202	230	211	101	115	77	75
raapzaad	1.362	1.637	1.641	45	8	17	15
oiticica	10	20	3	4	13	7	12
tungolie	150	150	135	89 ²⁾	86	54	50
perilla	65	5	5	40	0	0	0
Dierlijke vetten	8.150	7.460	8.043	845	696	1.035	955
waarvan: boter	3.700	2.900	3.093	460 ²⁾	350	445	460
spek	3.000	2.500	2.730	190	190	325	220
talk	1.450	2.060	2.220	195	156	265	275
Traan	1.045	622	684	734	482	475	485
waarvan:							
walvistraan	585	385	392	584	380	385	385
vistraan	460	237	292	150	130	90	100
Wereldtotaal	21.794	20.854	22.018	6.530	4.320	5.017	5.000

¹⁾ Bron: „U.S. Department of Agriculture”.

²⁾ gemiddelde 1933-'37.

³⁾ gemiddelde 1934-'38.

De olieproductie van elke oliehoudende zaadsoort werd bepaald door taxatie van het percentage van de totale wereldzaadproductie, uitgerust voor vetten en oliën. Daar de exportcijfers de enige betrouwbare gegevens vormen, die voor de meeste palmoliën beschikbaar zijn, werd het plaatselijk verbruik geschat, teneinde de totale productie per gebied te bepalen. Verder werd nog rekening gehouden met zaaizaad, veevoeder, verliezen en directe menselijke consumptie. Aangenomen werden de volgende rendementspercentages bij het uitpersen:

product	per-centage	product	per-centage
castorbonen	95	gronnoten	60
zonnebloemzaad, raapzaad	90	olijfolie, babassu, oiticica	100
vlaszaad en perilla	90	tungolie, talk, traan, visolie	100
sesamzaad	85	boter	81
katonzaad	75	palmolie, cocosolie enz.	125
sojabonen	65	palmkernen, palmkernolie	110

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal goud	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Zilveren tekennunt en pasmunt	Rekening courant saldi	
				Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. der V.S.I.
31 Mrt '47	477.080	35.363	33.256	85.402	255.201
3 Mei '50	674.695	60.867	14.780	135.321	1.527.897
10 Mei '50	674.695	65.732	14.739	165.927	1.526.036
17 Mei '50	674.695	63.377	14.735	171.798	1.629.605
Data	Bankbiljetten in omloop		Rekening courant saldi		
	Oude uitgifte	Nieuwe uitgifte	Van de Regering van de Rep. der V.S.I.	Bijzond. rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
31 Mrt '47	453.816	—	—	—	503.718
3 Mei '50	150.604	1.414.288	—	—	619.957
10 Mei '50	146.742	1.460.734	—	—	588.719
17 Mei '50	119.714	1.498.114	—	—	649.539

Muntbiljettencirculatie per 31 Mrt 1947 f 646.830.979.

Muntbiljettencirculatie per 3 Mei 1950 f 516.995.120.50.

Muntbiljettencirculatie per 10 Mei 1950 f 454.075.620.

Muntbiljettencirculatie per 17 Mei 1950 f 420.898.695.

SCHATTINGEN VAN DE WERELDTARWE- EN -ROGGE-OOGSTEN ¹⁾

(in miljoenen bushels)

Werelddeel en land	Tarwe				Rogge			
	gem. 1935-'39	gem. 1940-'44	1948	1949	gem. 1935-'39	gem. 1940-'44	1948	1949
Noord-Amerika ¹⁾	1.086,0	1.365,0	1.719,0	1.532,0	54,1	50,8	51,8	28,7
waarvan:								
Canada	321,4	422,6	386,3	367,4	9,2	13,2	25,3	10,0
Verenigde Staten	758,6	926,0	1.313,5	1.146,5	44,9	37,5	26,4	18,7
Europa ¹⁾	1.595,0	1.345,0	1.455,0	1.485,0	768,0	660,0	660,0	710,0
waarvan:								
Tsjechoslowakije	57,3	50,0	52,0	57,0	62,1	51,0	44,0	51,0
Frankrijk	286,5	240,0	300,0	295,0	30,0	18,7	26,5	25,0
Italië	278,4	245,8	250,0	265,0	5,6	5,3	5,0	5,0
Nederland	15,2	12,6	11,2	15,6	20,4	20,0	15,0	20,3
Spanje	158,0 ²⁾	103,0	110,0	110,0	19,2 ²⁾	17,0	18,0	19,7
Verenigd Koninkrijk	62,4	95,7	88,1	79,9	0,4	2,1	1,9	2,1
U.S.S.R.	1.240,0		1.025,0	1.100,0	885,0		930,0	925,0
Azië ¹⁾	1.498,0	1.500,0	1.598,0	1.475,0	14,3	15,1	15,5	11,4
waarvan:								
Turkije	135,7	135,7	145,0	95,0	14,3	15,1	15,5	11,4
China	750,0 ³⁾	782,0	925,0	825,0				
India	262,1 ³⁾	253,6	201,2	202,1				
Pakistan	117,0 ³⁾	131,4	124,8	153,2				
Afrika ¹⁾	143,0	134,0	146,0	155,0	0,8	0,8	0,9	
waarvan:								
Egypte	45,8	44,0	41,5	45,0				
Zuid-Amerika ¹⁾	281,0	293,0	270,0	275,0	9,8	10,1	9,8	9,5
waarvan:								
Argentinië	221,8	234,6	190,0	210,0	9,8	10,1	9,8	9,5
Oceanië ¹⁾	176,9	121,7	196,7	219,0				
waarvan:								
Australië	169,7	113,5	190,7	214,3				
Geschat wereldtotaal ¹⁾	6.021,0	5.735,0	6.410,0	6.240,0	1.734,0	1.500,0	1.670,0	1.690,0

¹⁾ Bron: U.S. Department of Agriculture. De vermelde jaren hebben betrekking op de oogstjaren op het Noordelijk halfrond en op oogster, laat in het vermelde jaar en in het begin van het volgende jaar, voor het Zuidelijk halfrond.

²⁾ Alleen 1945.

³⁾ Gemiddelde voor minder dan vijf jaar.

⁴⁾ Inclusief cijfers voor niet genoemde landen en taxaties voor landen, waarvoor geen gegevens beschikbaar zijn.

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept	Gouden en Zilveren munten
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	1,3
10 Mei '50	0,4	1.299,4	1.300	1.283,8	16,6	6,1
17 Mei '50	0,4	1.299,3	1.300	1.280,9	19,5	6,2
24 Mei '50	0,4	1.299,3	1.300	1.281,7	18,7	6,2

Data	Govt securities	Other securities		Deposits			
		Disc. and advances	Securities	Totaal	Public accounts	H. M. Treasury Special account	Banken
25 Dec. '46	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	—	278,9
10 Mei '50	520,4	15,5	29,6	570,4	23,6	178,8	275,2
17 Mei '50	532,5	13,4	28,0	581,7	15,6	185,6	286,7
24 Mei '50	537,3	18,2	24,6	587,0	11,7	185,6	295,7

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Vorderingen o. h. buitenl. i. v. m. betalingsacc.	Tegned op het buitenland	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidseffecten	Deel en pasmunt
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414
27 April 1950	29.747	8.523	1.739	11.856	247	430
4 Mei 1950	29.850	9.056	1.655	12.573	258	411
11 Mei 1950	29.639	9.114	1.278	12.026	298	412
17 Mei 1950	29.747	7.667	1.417	11.583	320	406
24 Mei 1950	29.716	7.663	1.081	11.594	247	398

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
27 April 1950	1.029	95.483	86.079	236	1.729	5.385
4 Mei 1950	1.031	96.346	86.785	284	1.974	5.657
11 Mei 1950	1.034	95.110	85.879	209	2.050	5.403
17 Mei 1950	1.038	94.201	85.062	186	2.120	5.223
24 Mei 1950	1.044	93.462	84.794	177	1.819	4.882

KON. NEDERL. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Dr. LEEFLANGER

Recla-Medicus

ZEGT:

EEN GOED LEVEN EN.... EEN LANG LEVEN.

Dát hebben de advertenties in onze, goed gelezen
en lang bewaarde tijdschriften!

Het feit, dat iemand op een of meer tijdschriften
geabonneerd is, wijst op een zekere maatschappelijke
welstand en op ontvankelijkheid voor goede lectuur.
Een reclame-boodschap, die RUSTIGE lezing vereist,
is aan de abonné's van tijdschriften wél besteed.

Ieder, die bij het kiezen van reclame-media niet
over één nacht ijs gaat, zal kennis willen nemen
van de uitkomsten van het landelijk onderzoek, dat
in opdracht van de Nederlandse Organisatie van
Tijdschrift-Uitgevers (N.O.T.U.) verricht werd door het
Nederlands Instituut voor de Publieke Opinie. Het
Rapport Professionele-Tijdschriften kan door serieuze be-
langstellenden onder vermelding van firma en functie
aangevraagd worden bij de
N.O.T.U., Lange Voorhout 14,
telefoon 182139, Den Haag.

door 'n goed Periodiek
naar
'n goed publiek

en... Uw advertentie leeft langer!

Diversen

Te koop van particulier voor
liefhebber een in uitn. staat
verkerende Rover 75, 6 cyl.
1948, m. schuifdak en verw.
Kleur grijs; bekleding rood-
leder. Desk. onderz. toegest.
Oranjesingel 17, Nijmegen,
telefoon 23660.

Adverteer in deze
rubriek

Groothandel

DEZE WEEK:

Les van Birma

★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes
en aanbiedingen van binnen- en buitenland.

Plaats voor export een aanbieding in de rubriek
TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Eko-
nomie, 14, Universiteitsstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26.— per jaar
voor België/Luxemburg f 28.— per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel
of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26.—, overige
landen f 28.— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden
beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven
op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele holom). De administratie behoudt zich het recht
voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 12 B. francs.